

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

Συγκριτική απεικόνιση δεικτών της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και της Παγκοσμιοποίησης για τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία Ειδίκευσης
«Ανάλυση δεδομένων στην παγκόσμια πολιτική»

Σάρα Γιάντας

Τριμελής επιτροπή:
Αναπληρωτής Καθηγητής Ν.-Σ. Κουτσούκης (ε)
Αναπληρωτής Καθηγητής Ευστάθιος Φακιολάς
Επίκουρος Καθηγητής Σ. Πετρόπουλος

Τελική έκδοση

Κόρινθος, 2022

UNIVERSITY OF THE PELOPONNESE
SCHOOL OF SOCIAL & POLITICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE & INTERNATIONAL RELATIONS

MASTER'S PROGRAMME IN
"GLOBAL RISKS AND ANALYTICS"

Comparative Visualization of the European Sovereignty Index and the KOF Globalization Index for the EU member countries

*Master's dissertation specializing in
"Data analysis in global politics"*

Sara Giantas

Committee:

Associate Professor N.-K. Koutsoukis (s)

Associate Professor E. Fakiolas

Assistant Professor S. Petropoulos

Final version

Corinth, Greece, 2022

Φύλλο αξιολόγησης

Η διπλωματική εργασία με τίτλο « Συγκριτική απεικόνιση δεικτών της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και της Παγκοσμιοποίησης» της Σάρας Γιάντας αξιολογήθηκε από την τριμελή επιτροπή, τόσο ως προς την ποιότητα του κειμένου, όσο και ως προς την ποιότητα της προφορικής παρουσίασης και υπεράσπισης της διπλωματικής εργασίας ενώπιον ακροατηρίου.

Η διαδικασία αξιολόγησης της διπλωματικής εργασίας ολοκληρώθηκε την Δευτέρα 31 Οκτωβρίου 2022 με γενική επίδοση:

- Καλώς
- Λίαν Καλώς
- Άριστα

Τα μέλη της επιτροπής:

1. Αναπληρωτής Καθηγητής Ν.-Σ. Κουτσούκης (ε)
2. Αναπληρωτής Καθηγητής Ε. Φακιολάς
3. Επίκουρος Καθηγητής Σ. Πετρόπουλος

Abstract

The purpose of this paper is to contribute to the bibliography on the relationship between the phenomenon of globalization and European integration. To achieve this, we compared and created visualizations of two indices that measure the above-mentioned phenomena: the KOF Globalization Index and the European Sovereignty Index. Firstly, we commented separately on globalization rates and the scores of the European Sovereignty Index. Based on these findings, we built three dashboards which compare the two indices. Also, we visualized the Elcano European Presence Index to further elaborate on the relationship between globalization and EU. Lastly, we created a dashboard which combines the graphs of all the indices on a single sheet. This analysis concluded that the member states of the Union are in general terms “globalized”, but they are not so active in the promotion of European independence on a global level. Differences between member states were also identified; Northern and Western European states (with some exceptions) ranked higher in both indicators than Eastern and Central European states. Finally, the visualization of the Elcano European Presence Index confirmed the division between the member states. Germany scored at the top of the ranking by a great margin from the rest EU countries.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στην πρακτική πλαισίωση της βιβλιογραφίας για τη σχέση μεταξύ του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης και της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Η πλαισίωση αυτή έγινε μέσω της συγκριτικής απεικόνισης δεικτών που αποτυπώνουν τα παραπάνω φαινόμενα: του KOF Globalization Index και του European Sovereignty Index. Αρχικά, σχολιάσαμε μεμονωμένα τα ποσοστά παγκοσμιοποίησης και τα ευρήματα του ευρωπαϊκού δείκτη και με βάση αυτά, κατασκευάσαμε τρία dashboards. Για την περαιτέρω διερεύνηση του ζητήματος της παγκοσμιοποίησης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης απεικονίσαμε τον Elcano European Presence Index. Τέλος, κατασκευάσαμε ένα συγκεντρωτικό dashboard με τα προηγούμενα γραφήματα. Από την απεικόνιση και την ανάλυση των δεικτών προέκυψε ότι τα κράτη μέλη της Ένωσης είναι σε γενικές γραμμές «παγκοσμιοποιημένα», αλλά όχι τόσο ενεργά όσον αφορά την προώθηση της ευρωπαϊκής ανεξαρτησίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Εντοπίστηκαν ακόμη, διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών, με τα κράτη της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης (πλην κάποιων εξαιρέσεων) να βρίσκονται πιο ψηλά στην κατάταξη και στους δύο δείκτες έναντι κρατών της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Τέλος, η απεικόνιση του δείκτη Elcano European Presence Index, επιβεβαίωσε την ύπαρξη του προαναφερθέντα διαχωρισμού μεταξύ των κρατών μελών, ενώ ανέδειξε την Γερμανία στην κορυφή της κατάταξης, με συντριπτική διαφορά από τις υπόλοιπες χώρες.

Περιεχόμενα

Abstract	I
Περίληψη.....	II
Περιεχόμενα	III
1. Εισαγωγή	1
2. Βιβλιογραφική Επισκόπηση	3
3. Μεθοδολογία.....	9
3.1 Dashboards: μια κριτική αποτίμηση.....	11
4. Περιγραφή Δεικτών Ανάλυσης	14
4.1 KOF Globalization Index.....	14
4.2 European Sovereignty Index	15
4.3 Elcano European Presence Index.....	17
5. Ανάλυση Ευρημάτων	19
5.1 Παρουσίαση των ποσοστών παγκοσμιοποίησης του δείκτη KOF Globalization Index	19
5.2 Παρουσίαση και σχολιασμός των ευρημάτων του European Sovereignty Index.....	21
5.3 Σύγκριση του KOF Globalization Index και του European Sovereignty Index	27
5.4 Παρουσίαση του Elcano European Presence Index και συγκεντρωτικό dashboard	33
6. Συμπεράσματα.....	38
Κατάλογος Πηγών.....	41
Παράρτημα	46

1. Εισαγωγή

Ο σύγχρονος παγκοσμιοποιημένος κόσμος χαρακτηρίζεται από έντονη διασυνδεσιμότητα και αλληλεπίδραση μεταξύ πολλών δρώντων σε πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες πέρα από τα εθνικά σύνορα. Οι διεθνείς δρώντες περιλαμβάνουν όχι μόνο τα έθνη κράτη, αλλά και μεμονωμένα άτομα και ομάδες πολιτών, διεθνείς οργανισμούς και άλλους μη κρατικούς δρώντες (οργανωμένο έγκλημα, τρομοκρατικές οργανώσεις).

Ένα δρώντας που συμμετέχει στην παγκοσμιοποίηση είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση, ένα ιδιόμορφο οικοδόμημα εθνών κρατών, που έχουν παραχωρήσει ένα μέρος της κρατικής κυριαρχίας και αρμοδιότητάς τους σε υπερεθνικά/ ενωσιακά όργανα. Η πορεία προς τη δημιουργία της Ένωσης, έτσι όπως την γνωρίζουμε σήμερα, χρονολογείται τουλάχιστον από την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου¹ και εξελίχθηκε ταυτόχρονα με την αύξηση της διασυνδεσιμότητας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν τοποθετείται η παρούσα εργασία. Έτσι, ξεκινώντας από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, οριοθετούμε τις έννοιες της παγκοσμιοποίησης, της ευρωπαϊκής ενοποίησης και αναφέρουμε συνοπτικά στις θεωρητικές συζητήσεις που διερευνούν τη σχέση μεταξύ των δύο φαινομένων. Ακόμη, παρουσιάζουμε τους λεγόμενους δείκτες παγκοσμιοποίησης, που έχουν κατασκευαστεί με στόχο την ποσοτικοποίηση του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης. Επισημαίνουμε τέλος, ότι για την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν υπάρχει τόσο συστηματική προσπάθεια ποσοτικοποίησής της και οι δείκτες που έχουν κατασκευαστεί δεν είναι τόσο διαδεδομένοι, ούτε καλύπτουν πολλές πτυχές της.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να συμβάλουμε στη διερεύνηση της σχέσης της παγκοσμιοποίησης με την Ένωση με την παρουσίαση και τη σύγκριση δεικτών που αποτυπώνουν τα δύο φαινόμενα. Όσον αφορά την παγκοσμιοποίηση επιλέξαμε να παρουσιάσουμε έναν από τους πιο δημοφιλείς δείκτες, τον KOF Globalization Index, καθώς δίνει μια ολοκληρωμένη εικόνα για την παγκοσμιοποίηση. Αντίστοιχα, για

¹ Τότε ξεκίνησαν οι πρώτες θεσμικές προσπάθειες για την συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών. Ιδέες περί της ύπαρξης μιας ενωμένης Ευρώπης μπορούν να ανιχνευτούν από πολύ νωρίτερα, για παράδειγμα στα έργα του Charles-Irénée Castel του 17^{ου} αιώνα.

την Ευρωπαϊκή Ένωση, παρουσιάζουμε εκτενώς τον European Sovereignty Index, που αποτελεί μια αξιόλογη προσπάθεια εκτίμησης της στήριξης των κρατών μελών της Ένωσης στη θέση της στο διεθνές στερέωμα. Τέλος, παρουσιάζουμε και τον Elcano European Presence Index, που μετράει την παγκοσμιοποίηση μόνο στο επίπεδο της Ένωσης.

Για τη σύγκριση μεταξύ των δεικτών δανειστήκαμε εργαλεία περιγραφικής στατιστικής: αρχικά, απεικονίσαμε και σχολιάσαμε τα ποσοστά παγκοσμιοποίησης των κρατών μελών σύμφωνα με τον KOF Globalization Index, καθώς και τις επιδόσεις τους στον ευρωπαϊκό δείκτη ξεχωριστά. Στην συνέχεια, κατασκευάσαμε dashboards για να συγκρίνουμε τις επιδόσεις και στους δύο δείκτες και να εξαγάγουμε συμπεράσματα για τα κράτη μέλη, συνδυαστικά με τα ευρήματα της απεικόνισης του Elcano European Presence Index. Συμπερασματικά, καταλήγουμε ότι, βάσει των δεικτών επιλογής μας, η Ένωση είναι «παγκοσμιοποιημένη» μεν, αλλά η εικόνα που παρουσιάζει στον ευρωπαϊκό δείκτη είναι όχι και τόσο αξιόλογη. Μάλιστα, υπάρχουν τομείς όπου φαίνεται να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις (μετανάστευση, τεχνολογία, άμυνα). Η σύγκριση μεταξύ δύο δεικτών, επιβεβαιώνει σε σημαντικό βαθμό την ύπαρξη διαφοροποιήσεων μεταξύ κρατών μελών: οι χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης, που είναι ταυτόχρονα, πιο παλιά μέλη της Ένωσης έχουν υψηλότερες αποδόσεις από τα πρόσφατα μέλη, ή/ και χώρες του Ανατολικής και Νότιας Ευρώπης. Σε παρόμοιο συμπέρασμα καταλήγει και η εξέταση του Elcano European Presence Index, ο οποίος χρησιμοποιείται ως εργαλείο εκτίμησης της παγκοσμιοποίησης μόνο στο γεωγραφικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τον απεικονίζουμε ξεχωριστά, καθώς δεν είναι άμεσα συγκρίσιμος με τους παραπάνω δείκτες και εξετάζουμε αν συμπλέει ή όχι με τα ευρήματά τους. Τέλος, διατυπώνουμε τα συνολικά συμπεράσματα μας και προτείνουμε προοπτικές για περαιτέρω διερεύνηση.

2. Βιβλιογραφική επισκόπηση

Η παγκοσμιοποίηση και η ευρωπαϊκή ενοποίηση είναι δύο παράλληλα φαινόμενα των τελευταίων δεκαετιών που επηρεάζουν πολλές πτυχές της καθημερινότητας μας, αλλά και την πολιτική, την οικονομία και το περιβάλλον, σε παγκόσμιο επίπεδο. Σε γενικές γραμμές οι δύο έννοιες παρουσιάζουν κοινά στοιχεία όπως η προώθηση των νεοφιλελεύθερων αξιών, της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της ελεύθερης αγοράς (Ladi, 2006, p. 4). Σε αυτά θα μπορούσαμε να προσθέσουμε κοινά όπως η έντονη διασύνδεση μεταξύ των κρατών σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο και η αμφισβήτηση του κράτους ως βασικού δρώντα στη διεθνή σκηνή². Η σχέση όμως μεταξύ των δύο φαινομένων είναι πολύ πιο περίπλοκη, και υπερβαίνει μια απλή σύγκριση κοινών και διαφορών. Στη βιβλιογραφία πάντως έχουν ερευνηθεί πολύ περισσότερο οι έννοιες ξεχωριστά, παρά η σχέση μεταξύ τους (Wincott, 2000, pp. 168–170).

Η έννοια της παγκοσμιοποίησης είναι δύσκολο να οριστεί. Στο *Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and a Proposed Definition* οι συγγραφείς αναφέρουν ότι υπάρχουν τουλάχιστον 114 ορισμοί της παγκοσμιοποίησης (R.F. Al-Rodhan & Stoudmann, 2006, pp. 3–4). Είναι μια έννοια ρευστή, σημαίνει πολλά και διαφορετικά πράγματα για πολλούς ανθρώπους. Έτσι, έχει ερευνηθεί υπό το πρίσμα διαφόρων θεωριών, θετικιστικών και μη, οικονομικών, κοινωνικών, διεθνών σχέσεων, θεωριών για το περιβάλλον ή τα ζητήματα φύλου (Baylis et al., 2013). Υπάρχει συζήτηση ακόμη, αν είναι μια εξωτερική δύναμη/συνθήκη που επηρεάζει τα κράτη και τους διεθνείς δρώντες και οδηγεί σε μια μεγάλη διασυνδεσιμότητα μεταξύ αυτών ή αν είναι το αποτέλεσμα της έντονης διασύνδεσης που έχει αναπτυχθεί μεταξύ των διεθνών δρώντων (Rosamond, 2002a, pp. 4–6).

Σημαντική βιβλιογραφικά είναι και η προσπάθεια για ποσοτική εκτίμηση της παγκοσμιοποίησης. Η πιο απλή «μέθοδος» είναι η παράθεση στατιστικών στοιχείων για συγκεκριμένες πτυχές της. Έτσι για παράδειγμα, η οικονομική πτυχή της παγκοσμιοποίησης εκτιμάται βάσει του ύψους των εξαγωγών μιας χώρας ή του

² Υπάρχουν ωστόσο και προσεγγίσεις που θέλουν τη διαδικασία της ενοποίησης να «σώζει» το έθνος – κράτος (Milward, 1999) ή και να το ενισχύει (Moravcsik, Andrew, 1994).

ποσοστού των εξαγωγών της χώρας ως προς το ΑΕΠ της, είτε του ύψους των ΑΞΕ που δέχεται, είτε στοιχείων για τη λειτουργία των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Πέρα από τους μεμονωμένους δείκτες (indicators), κατασκευάζονται και πιο σύνθετοι δείκτες που αποτυπώνουν μια διάσταση του φαινομένου. Ποσοτικοποιούν απαντήσεις σε ερωτήματα όπως « πόσο παγκοσμιοποιημένο είναι ένα κράτος σε σχέση με τα υπόλοιπα στον κόσμο » ή « πόσο επηρεάζει ένα κράτος το περιβάλλον σε σχέση με τα άλλα » (Koutsoukis, 2015, p. 19) και βάσει αυτών ταξινομούν τα κράτη σε μια κλίμακα.

Παραδείγματα τέτοιων δεικτών είναι ο Global Innovation Index (που επικεντρώνεται στην καινοτομία και την τεχνολογία που αναπτύσσεται στα κράτη), Global Food Security Index (ασφάλεια των τροφίμων), ο Environmental Performance Index (επιπτώσεις στο περιβάλλον). Τέλος, έχουν κατασκευαστεί και πολυδιάστατοι σύνθετοι δείκτες που συγκεντρώνουν στοιχεία/ μετρήσεις για κάποιες βασικές διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης. Στόχος των δεικτών αυτών είναι να αντικατοπτριστεί σε όσον το δυνατόν μεγαλύτερο βαθμό το φαινόμενο. Οι δείκτες αυτοί χαρακτηρίζονται από κάποιου είδους υποκειμενικότητα · η επιλογή των διαστάσεων που θεωρούνται βασικές για τον δείκτη και ο μαθηματικός υπολογισμός τους (που δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα σε κάποια στοιχεία), ανήκουν στην ευχέρεια του συντάκτη του δείκτη και σχετίζονται και με την προσέγγισή του την παγκοσμιοποίηση ή/ και τον στόχο σύμφωνα με τον οποίο συντάχτηκε. Στο πλαίσιο της βιβλιογραφίας έχουν διατυπωθεί αρκετοί δείκτες που μετρούν την παγκοσμιοποίηση στο σύνολό της, όπως ο KOF Globalisation Index, Maastricht Globalization Index, CSGR Globalization Index, DHL Connectedness Index και ο Kearney/Foreign Policy Globalization Index.

Στο σημείο αυτό κρίνουμε απαραίτητο να κάνουμε μια διευκρίνιση όσον αφορά την χρήση δεικτών στην εκτίμηση της παγκοσμιοποίησης. Η αξιοπιστία τους από την μία και η χρησιμότητα τους από την άλλη, είναι δύο ζητήματα τα οποία ερευνώνται εκτεταμένα στη βιβλιογραφία (Koutsoukis, 2015, pp. 19–20). Στο πλαίσιο της ανάλυσής μας, θεωρούμε τη χρησιμότητά τους δεδομένη και τους χρησιμοποιούμε ως εργαλείο για την πρακτική διερεύνηση της σχέσης της παγκοσμιοποίησης με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αντίστοιχα, η ευρωπαϊκή ενοποίηση έχει ερευνηθεί κυρίως από μια ιστορική πτυχή, όπου δίνεται σημασία στις θεωρητικές απαρχές του εγχειρήματος και τους πατέρες της ενοποίησης, πολιτικο – κοινωνικές συνθήκες στην Ευρώπη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τους σημαντικούς σταθμούς της διαδικασίας, όπως τα στάδια για την οικονομική και νομισματική ένωση, οι γύροι διευρύνσεων της Ένωσης, και οι σημαντικές συνθήκες εμβάθυνσης και διεύρυνσης των αρμοδιοτήτων της Ένωσης.

Το πρωτογενές και δευτερογενές δίκαιο της Ένωσης, ο διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων και η υπεροχή (ή όχι) του ενωσιακού δικαίου έναντι του εθνικού, αποτελούν ζητήματα νομικής φύσεως, που έχουν επίσης σημαντική θέση στη βιβλιογραφία. Τέλος, με στόχο τη σύλληψη και την ερμηνεία του ιδιαίτερου οικοδομήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν αναπτυχθεί οι θεωρίες ενοποίησης (φεντεραλισμός, λειτουργισμός, νεολειτουργισμός, διακυβερνητισμός) στον (Hooghe & Marks, 2019; Rosamond, 2000) είτε έχουν εφαρμοστεί θεωρίες όπως η θεωρία της διακυβέρνησης, θεωρία κοινωνικών δικτύων (Saurugger, 2013).

Πολύ λιγότερο συστηματικές – σε σχέση με αυτές της παγκοσμιοποίησης – στη βιβλιογραφία είναι οι ποσοτικές μετρήσεις της ενοποίησης. Σε γενικές γραμμές, υπάρχει αξιόλογη συλλογή και δημοσίευση στοιχείων από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat) για τομείς ενδιαφέροντος όπως η οικονομία, το περιβάλλον και η βιώσιμη ανάπτυξη, δημογραφικά και κοινωνικά στοιχεία για τα κράτη μέλη και πολιτισμικά δεδομένα. Όμως η ανάπτυξη δεικτών (μεμονωμένων και πολυσύνθετων) είναι περιορισμένη· για παράδειγμα, για την Ευρωζώνη έχουν αναπτυχθεί πιο εξειδικευμένοι δείκτες, οι Euro indicators, που αποτυπώνουν την χρηματοπιστωτική, εμπορική και εν γένει οικονομική κατάσταση στα κράτη μέλη της (Eurostat, n.d.). Μια πολύ ενδιαφέρουσα προσπάθεια είναι αυτή των König και Ohr που κατασκεύασαν τον EU Index για να μετρήσουν την οικονομική ενοποίηση μεταξύ των κρατών μελών (τότε ήταν η Ένωση των 25). Στην κατασκευή του δείκτη συγκέντρωσαν δείκτες για την ενιαία αγορά (αγαθά, υπηρεσίες, κεφάλαιο και εργασία), τη συμμετρία (αύξηση ΑΕΠ, πληθωρισμός) και ομοιογένεια (εισόδημα κατά κεφαλήν, αγοραστική δύναμη) στην ευρωπαϊκή ενιαία αγορά (EU-Index, n.d.) Το επίσης ενδιαφέρον του εγχειρήματος είναι ότι εφαρμόζουν ανάλυση συστάδων για να δημιουργήσουν ομάδες κρατών μέσα στην Ένωση ανάλογα με την κατάταξη στην κλίμακα του EU Index. Καταλήγουν ότι μεταξύ των κρατών μελών υπάρχει αρκετή ανομοιογένεια όσον αφορά την οικονομική τους ενοποίηση (König & Ohr, 2013, pp. 1081–1088). Ο δείκτης όμως δεν έχει ανανεωθεί μετά το 2012. Άλλοι δείκτες που έχουν αναπτυχθεί πρόσφατα είναι ο European Sovereignty Index (Zerka & Puglierin, 2022), ενώ από το 2012 συντάσσεται και ο Elcano European Presence Index (Garcia & Olivieri, 2022). Στους δείκτες αυτούς θα αναφερθούμε πιο αναλυτικά στην επόμενη ενότητα.

Όσον αφορά την μεταξύ τους σχέση, η παγκοσμιοποίηση και η ευρωπαϊκή ενοποίηση έχουν αναλυθεί κυρίως από μια θεωρητική σκοπιά. Το βασικό δίλημμα που συναντάται στη βιβλιογραφία όσον αφορά τη σχέση μεταξύ τους είναι η ευρωπαϊκή ενοποίηση ως προέκταση της πρώτης ή ως μέσο προστατευτισμού εναντίον της (Wincott, 2000, pp. 168–173). Η ύπαρξη της ίδιας προβληματικής αναφέρεται και σε άλλους αναλυτές (Rosamond, 2002a, pp. 4–5). Ο Wincott ασκεί

κριτική στα δύο άκρα, κατηγορώντας το μεν για άκριτο ντετερμινισμό, το δε, για υπερτονισμό της δυνατότητας της Ένωσης για αυτονομία έναντι της παγκοσμιοποίησης (Wincott, 2000, pp. 172–173). Ο Rosamond προτείνει την παράκαμψη της προβληματικής για την ΕΕ ως ανεξάρτητης ή εξαρτημένης μεταβλητής – και προτιμάει να αντιλαμβάνεται την ΕΕ απλά ως έναν δυναμικό παράγοντα της παγκοσμιοποίησης (Rosamond, 2002a, p. 6). Μια αντίστοιχη προσέγγιση υιοθετεί ο Wincott, αναφερόμενος στην ενοποίηση μετά την δεκαετία του '80 ως μια δυναμική διαδικασία όπου θεσμοθετήθηκε ότι προέκυψε από τους συμβιβασμούς και τις επιλογές πολλών δρώντων μέσα στην Ένωση (Wincott, 2000, pp. 181–186). Αυτήν την λειτουργική προσέγγιση υιοθετούμε και εμείς στο πλαίσιο αυτής της εργασίας. Δεν παίρνουμε θέση σε αυτές τις θεωρητικές συζητήσεις, αλλά τις αναφέρουμε με στόχο την παρουσίαση μιας όσο το δυνατόν περισσότερο ολοκληρωμένης εικόνας μεταξύ των δύο φαινομένων. Έτσι, αντιμετωπίζουμε την Ένωση τόσο ως αποδέκτη όσο και ως συν-διαμορφωτή της παγκοσμιοποίησης.

Οι θεωρητικές αυτές αναζητήσεις εμπλουτίζονται και περιπλέκονται ταυτόχρονα από την αναφορά σε άλλες παρεμφερείς έννοιες όπως ο εξευρωπαϊσμός (Wallace, 2000), η περιφερειοποίηση και η διεθνοποίηση (Wach, 2014).

Από την μια πλευρά λοιπόν, η προσπάθεια της Ένωσης να συνδιαμορφώσει και να αντιμετωπίσει προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης επιβεβαιώνεται από στρατηγικά κείμενα της. Πολύ συχνά αναφέρεται είτε ως άμεση απειλή είτε γίνεται αναφορά στις προκλήσεις που θέτει. Οι κίνδυνοι αυτοί είναι κυρίως οικονομικού χαρακτήρα – αρνητικές επιπτώσεις στο εμπόριο, την απασχόληση, οικονομική ισότητα – αλλά περιλαμβάνουν και ανησυχίες για τον περιορισμό της πολιτικής ανεξαρτησίας των κρατών μελών και την αλλοίωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού (Gordon, 2004, para. 3). Στη διεθνή σκηνή, η Ένωση έχει να αντιμετωπίσει την μείωση της οικονομικής και πολιτικής εμβέλειας έναντι μεγάλων δυνάμεων όπως η Κίνα (Gnesotto, 2013, para. 3). Στις δυσκολίες αυτές προστίθενται και η εξάρτηση της ΕΕ σε στρατηγικούς τομείς όπως αυτός της ενέργειας, πρώτων υλών, και ενεργών φαρμακευτικών συστατικών (*In-Depth Reviews of Strategic Areas for Europe's Interests*, 2021) από άλλες περιοχές του κόσμου.

Έτσι, τόσο σε ρητορικό επίπεδο όσο και την ακαδημαϊκή βιβλιογραφία συναντάται η έκφραση «διαχείριση της παγκοσμιοποίησης» (Jacoby & Meunier, 2010, pp. 299–302) και των επιπτώσεών της. Στο “Europe and the management of globalization” οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι πολλές πρωτοβουλίες της Ένωσης τα τελευταία 25 χρόνια – το ευρώ, οι διευρύνσεις και η πολιτική Γειτονίας – τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό έχουν ως στόχο να αντιμετωπίσουν προκλήσεις που της θέτει ο παγκοσμιοποιημένος κόσμος (Jacoby & Meunier, 2010, pp. 302–312). Είναι

αξιοσημείωτο πάντως, πως η αναφορά στην παγκοσμιοποίηση έχει χρησιμοποιηθεί στις ενδο – ενωσιακές διαπραγματεύσεις για να υποστηρίξει την προώθηση περαιτέρω εμβάθυνσης σε οικονομικά ζητήματα (Rosamond, 2002b, p. 162).

Η παγκοσμιοποίηση στο παρελθόν όμως έχει αποφέρει και οφέλη για την Ένωση. Έχει υπολογιστεί ότι τουλάχιστον το ένα πέμπτο της αύξησης του ΑΕΠ στην μεταπολεμική Ευρώπη μπορεί να αποδοθεί στην παγκοσμιοποίηση (Denis et al., 2006, pp. 29–31). Τις δεκαετίες '90 και 2000, έχει εκτιμηθεί ότι η παγκοσμιοποίηση δεν έχει ωφελήσει με τον ίδιο τρόπο και ένταση την Ευρωπαϊκή Ένωση (Denis et al., 2006, p. 36). Γενικότερα, θεωρείται ότι η συμμετοχή στο διεθνές εμπόριο έχει συμβάλει στην ανάπτυξη της οικονομίας της Ευρώπης, δίνοντας πρόσβαση σε αγορές για τα ευρωπαϊκά προϊόντα, δημιουργώντας θέσεις εργασίας και αυξάνοντας τις επιλογές των καταναλωτών (Facts: the benefits of economic globalization in Europe 2019). Από την άλλη όμως δεν έχει μείνει ανεπηρέαστη από διεθνείς κρίσεις, όπως αυτή του 2008.

Πάντως, τόσο στη βιβλιογραφία όσο και τα κείμενα ευρωπαϊκών οργάνων και οργανισμών, είναι πιο διαδεδομένο να εκτιμώνται οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στα κράτη μέλη μεμονωμένα. Σε γενικές γραμμές παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Στην αναφορά “Globalization and the European Union: Which Countries are Best Placed to Cope?” του ΟΟΣΑ, οι συγγραφείς κατασκευάζουν έναν δείκτη «ικανότητας αντιμετώπισης της παγκοσμιοποίησης» (ability to cope with globalization) και καταλήγουν ότι τα κράτη της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης³ θεωρούνται πιο ικανά να ανταπεξέλθουν στην παγκοσμιοποίηση σε αντίθεση με χώρες της Ανατολικής και Νότιας Ευρώπης (Rae & Sollie, 2007, pp. 33–34). Αυτό συμβαίνει καθώς οι τελευταίες εξάγουν προϊόντα που ανταγωνίζονται άμεσα τις ανερχόμενες οικονομίες (Rae & Sollie, 2007, p. 34). Μια παρόμοια προσέγγιση υιοθετείται και στο Globalisation Challenges for European Regions” όπου κατασκευάζεται δείκτης τρωτότητας/ ευαισθησίας (Vulnerability Index) για τις περιοχές της Ένωσης. Η έρευνα καταλήγει σε παρόμοια συμπεράσματα: περιοχές στην Ανατολική και Νότια Ευρώπη είναι πιο εκτεθειμένες στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, σε αντίθεση με αυτές της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης (Mastrostefano et al., 2009, pp. 18–23). Οι διαφοροποιήσεις που

³ Με την αναφορά στην Βόρεια και Δυτική Ευρώπη αναφερόμαστε στις εξής χώρες: Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Δανία, Ιρλανδία, Φινλανδία, Σουηδία.

Αντίστοιχα: Ανατολική και Νότια Ευρώπη περιλαμβάνει τις Βαλτικές χώρες και τις χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας και αντίστοιχα, τα Βαλκάνια και τις μεσογειακές χώρες. Ορισμένοι αναλυτές ξεχωρίζουν και την έννοια της Κεντρικής Ευρώπης που περιλαμβάνει την Αυστρία, Τσεχία, Γερμανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβενία και Σλοβακία. Στην παρούσα εργασία θα ακολουθήσουμε τον διαχωρισμό του United Nations Statistics Division, που αναφέρεται σε τέσσερις περιοχές της Ευρώπης και διατίθεται στην ιστοσελίδα:

<https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/#geo-regions>.

παρατηρούνται γενικότερα στην Ένωση (όχι μόνο όσον αφορά την παγκοσμιοποίηση, αλλά και το ΑΕΠ, την αγοραστική δύναμη, το εργατικό δυναμικό και την εκπαίδευσή του, καθώς και άλλα οικονομικά μεγέθη) και ο σχηματισμός διακριτών ομάδων εντάσσονται σε μια ευρύτερη προβληματική για την λεγόμενη Ευρώπη «πολλών ταχυτήτων» (Califano & Gasperin, 2019; Miron & Holobius, 2020).

3. Μεθοδολογία

Στην εργασία αυτή παρουσιάσαμε και απεικονίσαμε δεδομένα σχετικά με την παγκοσμιοποίηση και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την οπτικοποίηση των δεδομένων χρησιμοποιήσαμε την επαγγελματική έκδοση του λογισμικού Tableau 2022.2, η χρήση της οποίας παρέχεται δωρεάν για έναν χρόνο, εφόσον ταυτοποιηθεί η φοιτητική ιδιότητα στην ιστοσελίδα του. Αρχικά, τα δεδομένα συλλέχθηκαν από ανοιχτές πηγές (παρέχονται δηλαδή δωρεάν στον χρήστη) και στην περίπτωση μας προέρχονται από τις ιστοσελίδες του KOF Swiss Economic Institute για τον KOF Globalization Index και του ECFR για τον European Sovereignty Index. Τα δεδομένα αφορούν στις χρονιές 2021 και 2022 αντίστοιχα. Τέλος, τα δεδομένα του Elcano European Presence Index αντλήθηκαν από το πρόσφατο report του Elcano Royal Institute (2022).

Μετά την συγκέντρωση των δεδομένων σε ένα ενιαίο αρχείο Microsoft Excel, το αρχείο εισήχθη στο Tableau, όπου και κατασκευάστηκαν τα γραφήματα και ενοποιήθηκαν ως dashboards. Τέλος, εισάχθηκαν και μορφοποιήθηκαν ανάλογα με τις ανάγκες στο κείμενό μας. Η επαγγελματική έκδοση του Tableau μας δίνει την δυνατότητα της άμεσης εξαγωγής των γραφημάτων και dashboards σε αρχεία εικόνας (PNG), κάτι που διευκολύνει σημαντικά την εισαγωγή και μορφοποίηση τους στο κείμενό μας.

Αρχικά, κατασκευάσαμε θηκόγραμμα (Γράφημα 5.1) με τα ποσοστά του KOF Globalization Index για τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το θηκόγραμμα αποτελεί ένα τρόπο απεικόνισης συνεχών μεταβλητών και οπτικοποιεί συνοπτικά 5 μέτρα μιας κατανομής δεδομένων: την μικρότερη παρατήρηση, το πρώτο τεταρτημόριο (Q1), τη διάμεσο, το τρίτο τεταρτημόριο (Q3) και την μεγαλύτερη παρατήρηση. Αποτελεί δηλαδή μια οπτική περίληψη των δεδομένων. Έτσι, αναδεικνύεται άμεσα η ύπαρξη ή όχι μεγάλης διασποράς μεταξύ των δεδομένων, άρα ενδείξεις για ύπαρξη ασυμμετρίας μεταξύ τους. Θεωρείται ότι υπάρχει μεγάλη διασπορά όταν υπάρχουν τιμές εκτός του «κουτιού» του θηκογράμματος. Για λόγους αισθητικής και μεγαλύτερης ευκρίνειας, «περικόψαμε» το αρχικό γράφημα και χρησιμοποιήσαμε το τμήμα της κλίμακας που απέχει από τις οριακές τιμές των δεδομένων. Στη συνέχεια παραθέσαμε και ξεχωριστά τον πίνακα με τα ποσοστά

παγκοσμιοποίησης των κρατών μελών (Πίνακας 5.1). Οι χώρες έχουν ταξινομηθεί με φθίνουσα σειρά, ώστε να εντοπίζονται πιο εύκολα οι χώρες με τα υψηλότερα και τα χαμηλότερα ποσοστά.

Για τον European Sovereignty Index παραθέσαμε διάφορους πίνακες με δεδομένα για τα κράτη μέλη. Αρχικά, παρουσιάσαμε τη σύγκριση δυνατοτήτων και δεσμεύσεων των κρατών μελών συνολικά καθώς και τη συνολική τους απόδοση στους τομείς του δείκτη (Πίνακας 5.2). Στη συνέχεια, ο Πίνακας 5.3 συγκρίνει τα κράτη μέλη ξεχωριστά στους επιμέρους τομείς του δείκτη και τέλος ο Πίνακας 5.4 αποτελεί έναν συγκεντρωτικό πίνακα με τη συνολική βαθμολογία των κρατών μελών στους τομείς του δείκτη και τον διαχωρισμό τους σε ομάδες ανάλογα με την επίδοσή τους.

Η σύγκριση του KOF Globalization Index και του European Sovereignty Index έγινε βάσει της ομαδοποίησης αυτής και επιτεύχθηκε μέσω της κατασκευής τεσσάρων dashboards. Το καθένα περιλαμβάνει ένα ιστόγραμμα όπου έχουν τοποθετηθεί συγκριτικά τα ποσοστά παγκοσμιοποίησης και η επίδοση στον ευρωπαϊκό δείκτη των κρατών μελών της κάθε ομάδας (leaders, strivers, one hit wonders, underperformers). Καθώς οι κλίμακες των δύο δεικτών διαφέρουν (ο KOF Globalization Index έχει ως μέγιστη τιμή το 100, ενώ ο European Sovereignty Index το 10), επιλέξαμε να πολλαπλασιάσουμε τις επιδόσεις των κρατών μελών επί δέκα, ώστε να είναι άμεσα συγκρίσιμοι. Στο παράρτημα Α βρίσκεται ο πίνακας με τα δεδομένα για τον KOF Globalization Index, τον European Sovereignty Index και τον Adjusted European Sovereignty Index (τα δεδομένα μετά την προσαρμογή), ομαδοποιημένα με βάση τις ομάδες του ευρωπαϊκού δείκτη.

Τα dashboards (Εικόνες 5.1, 5.2, 5.3 και 5.4) που αναφέραμε ανήκουν στην κατηγορία των analytical, καθώς απεικονίζουν πληροφορίες που προκύπτουν από ιστορικά δεδομένα και στόχος της κατασκευής τους είναι ο εντοπισμός γενικών τάσεων στο δείγμα.

Οι επιδόσεις των κρατών μελών στον Elcano European Presence Index απεικονίζονται με την μορφή ενός χάρτη (Εικόνα 5.5). Η απεικόνιση αυτή ανήκει στα γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών (GIS), όπου μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορων ειδών δεδομένα (χαρτογραφικά, φωτογραφικά, ψηφιακά και βάσεις δεδομένων), που συσχετίζονται με βασική μεταβλητή την τοποθεσία (National Geographic, 2022, para. 6). Τα ονόματα χωρών που εισάγονται στο λογισμικό μας ταυτίζονται με τα αντίστοιχα σημεία στον χάρτη, που είναι ήδη ενταγμένος στο πρόγραμμα. Ο χάρτης αυτός προέρχεται από το Open Street Map, που κατασκευάζεται και ενημερώνεται από γεωγραφικά δεδομένα που προσθέτουν

οι χρήστες εθελοντικά, ώστε να είναι δωρεάν (‘Ο ψηφιακός χάρτης της Γης’, 2012, para. 1). Τέλος, το τελευταίο σχήμα της εργασίας (Εικόνα 5.6) είναι ένα ακόμη αναλυτικό dashboard, στο οποίο έχουμε τοποθετήσει από κοινού τα γραφήματα των ομάδων των κρατών μελών καθώς και του χάρτη του Elcano European Presence Index.

3.1 Dashboards: μια κριτική αποτίμηση

Η οπτικοποίηση δεδομένων ανήκει κατά βάσει στην Περιγραφική Στατιστική και χρησιμοποιείται ευρέως σε διάφορους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, όπως στις επιχειρήσεις, την εκπαίδευση και τον δημόσιο τομέα. Με λίγα λόγια, είναι γραφική απεικόνιση δεδομένων και έχει ως στόχο την διευκόλυνση της κατανόησής τους, την ανάδειξη σχέσεων μεταξύ μεταβλητών, την μέτρηση απόδοσης και την ανακάλυψη τάσεων σε ένα δείγμα.

Τα τελευταία χρόνια έχει γνωρίσει άνθιση η χρήση των λεγόμενων dashboards, δυναμικών συνόλων γραφημάτων που απεικονίζουν τα πιο σημαντικά δεδομένα και πληροφορίες σε μια ενιαία οθόνη. Υπάρχει διαθέσιμη μια πληθώρα λογισμικών για τη δημιουργία dashboards, όπως το Microsoft Power Bi, Tableau, Domo, Zoho και Looker κ.ά., που μπορεί να χρησιμοποιηθούν ακόμη και από έναν μη εξειδικευμένο χρήστη.

Στην πράξη, τα dashboards, μέσω της απομόνωσης, της ανάδειξης και απεικόνισης της πληροφορίας, διευκολύνουν την κατανόηση και την ερμηνεία στατιστικών στοιχείων για ένα τομέα. Λειτουργούν με αυτόν τον τρόπο ως υποστηρικτικό μέσο για την λήψη αποφάσεων. Έτσι, η χρήση των dashboards είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στον κόσμο των επιχειρήσεων, ειδικά στο κομμάτι του Business Intelligence (BI), του Μάρκετινγκ και του Performance Management. Όσον αφορά την τυπολογία τους, διακρίνονται τρία είδη dashboards ανάλογα με τον σκοπό που επιτελούν (Eckerson, 2010, pp. 99–178). Τα λειτουργικά (operational) τα οποία έχουν ως στόχο την εποπτεία και έλεγχο διαδικασιών και δραστηριοτήτων σε πραγματικό χρόνο. Τα αναλυτικά (analytical) χρησιμοποιούνται για αναλυτικούς σκοπούς από ανώτερα κλιμάκια, με στόχο την αξιολόγηση της απόδοσης των εργαζομένων ή /και του τμήματός τους (KRIs και KPIs). Τέλος, τα στρατηγικά (strategical) χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση μακροπρόθεσμων στόχων, π.χ. για την εκτίμηση της προόδου επίτευξης των στόχων μιας εταιρείας σε μεγαλύτερο χρονικό ορίζοντα.

Όμως η χρήση των dashboard δεν περιορίζεται μόνο στον κόσμο των επιχειρήσεων, αλλά έχει διαδοθεί και στον δημόσιο τομέα. Όπως αναφέρει ο Sukumar Ganapati στο *Use of Dashboards in Government*, η χρήση των dashboard υιοθετήθηκε ευρέως από τη Διοίκηση του Ομπάμα και στόχευε στη βελτίωση των εσωτερικών διοικητικών πρακτικών και απόδοσης (Ganapati, 2011, pp. 12–14). Ο μακροπρόθεσμος στόχος ήταν η στήριξη του λεγόμενου “open government”, μέσω της ενημέρωσης και συμμετοχής των πολιτών, καθώς και της προώθησης διαφάνειας στη διακυβέρνηση και λήψη αποφάσεων.

Συμπερασματικά, τα dashboard παρουσιάζουν σημαντικά πλεονεκτήματα για τους λήπτες αποφάσεων, εφόσον παρουσιάζουν με απλό και κατανοητό τρόπο τις πιο σημαντικές πληροφορίες, τις απομονώνουν από τον «θόρυβο», εξοικονομώντας πολύτιμο χρόνο και συμβάλλοντας τελικά στη βελτίωση της απόδοσης μιας διαδικασίας, μιας επιχείρησης ή ενός τομέα. Σε ένα τέτοιο συμπέρασμα, καταλήγουν οι Laitinen & Yigitbasioğlu στην έρευνά τους “The Use of Dashboards in Performance Management: Evidence from Sales Managers”. Πιο συγκεκριμένα, καταλήγουν ότι υπάρχει υψηλή συσχέτιση μεταξύ της χρήσης των dashboards και της παραγωγικότητας του χρήστη, όχι μόνο για την επίβλεψη, αλλά και για τον εξορθολογισμό των αποφάσεων και την επικοινωνία (Velcu-Laitinen & Yigitbasioğlu, 2012, p. 40).

Παρά τα προτερήματά τους, η χρήση των dashboards ενέχει κινδύνους. Καταρχάς, αμφισβητείται η αξία τους όσον αφορά τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό (Pettit & Leao, 2017, p. 5). Όπως υποστηρίζεται στο *Dashboards in Your Future* (Marcus, 2015, p. 195), η χρήση τους τείνει να επικεντρώνεται στην βραχυπρόθεσμη προσοχή του χρήστη, και παραλείπονται έτσι πληροφορίες για τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα, που εξυπηρετούν στόχους όπως αύξηση παραγωγικότητας, καινοτομία.

Η χρηστικότητα και αποτελεσματικότητά τους επηρεάζεται ακόμη από την ίδια την ποιότητα και διαθεσιμότητα των δεδομένων. Επίσης, εμπεριέχουν κάποιον βαθμό υποκειμενικότητας, εφόσον τα στοιχεία επιλέγονται και κατασκευάζονται βάσει κάποιων υποθέσεων και προτεραιοτήτων. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κατασκευή dashboards με έμφαση σε δεδομένα που δεν ευθυγραμμίζονται απαραίτητα με τους στόχους της εταιρείας (Shapiro, 2017, para. 8). Άλλο ένα ζήτημα που προκύπτει είναι η ασφάλεια των πληροφοριών, εφόσον τα λογισμικά που χρησιμοποιούνται είναι ανοιχτού κώδικα, και χωρίς τις απαραίτητες προφυλάξεις, μπορεί να υποκλαπούν οι πληροφορίες ή να γίνουν παρεμβάσεις στα dashboards από τρίτα πρόσωπα.

Τέλος, έχουν ενδιαφέρον και οι απόψεις σχετικά με την ανάδειξη της χρήσης των dashboards στην εποχή της πανδημίας. Ο συγγραφέας Jonathan Everts, παραθέτει την κριτική εναντίον του dashboard, ως εργαλείου που υπεραπλουστεύει την πραγματικότητα, δεν εντοπίζει τις εστίες κινδύνου και δεν αποτυπώνει επαρκώς τις γεωγραφικές ανισότητες στην πανδημία του κορονοϊού (Everts, 2020, p. 260).

Συμπερασματικά, η χρήση των dashboards δεν αποτελεί πανάκεια στη λήψη αποφάσεων · ένα καλό dashboard όμως μας δίνει την δυνατότητα να ξοδέψουμε τον λιγότερο δυνατό χρόνο στο να οδηγηθούμε σε σημαντικά συμπεράσματα (Gonçalves, 2017, pp. 207–210). Για να επιτευχθεί αυτό, από τεχνικής απόψεως, τα dashboards πρέπει να είναι απλά, κατανοητά και ευανάγνωστα και να αποφεύγονται διακοσμητικά στοιχεία, παρά μόνο αυτά που συμβάλουν στη λειτουργικότητά τους. Επίσης, τα γραφήματα πρέπει να χωράνε σε μια οθόνη, ώστε να γίνονται εύκολα αντιληπτές οι πληροφορίες. Τα dashboard πρέπει ακόμη να κατασκευάζονται με γνώμονα τις ανάγκες και το πλαίσιο του τελικού αποδέκτη (Hayward, 2022, p. 50). Έτσι, πρέπει να προσδιορίζονται με σαφή τρόπο το επίπεδο της λεπτομέρειας που είναι απαραίτητο, το χρονικό πλαίσιο και η συχνότητα της ανάλυσης, το εύρος των τομέων υπό ανάλυση, τα χρονικά περιθώρια υλοποίησης της ανάλυσης (Gonçalves, 2017, pp. 207–210). Τέλος, είναι καίριας σημασίας να χρησιμοποιείται το κατάλληλο οπτικό μέσο για την επικοινωνία της πληροφορίας (Brath & Peters, 2004, pp. 77–78). Διαφορετικά, η ανάλυση χάνει από την αξία της ή και δημιουργεί λάθος εντυπώσεις.

4. Περιγραφή δεικτών ανάλυσης

4.1 KOF Globalization Index

Ο πρώτος δείκτης που επιλέξαμε είναι ο KOF Globalization Index που δημοσιεύεται από το ελβετικό Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο Τεχνολογίας της Ζυρίχης αρχής γενομένης το 2002 (Dreher, et al., 2010, p. 130). Υπολογίζεται από 43 υποδείκτες (indicators) στην πιο πρόσφατη εκδοχή του (2021) και καλύπτει τρεις τομείς της παγκοσμιοποίησης: οικονομία, πολιτική και πολιτισμό. Χωρίζεται σε δύο πτυχές: de facto (μεταβλητές που αντιπροσωπεύουν τις πραγματικές ροές ή δραστηριότητες) και de jure (πολιτικές και θεσμούς που διευκολύνουν τις πραγματικές ροές ή δραστηριότητες). Από τον συμψηφισμό των επιμέρους δεικτών προκύπτει ο γενικός δείκτης KOF Globalization. Τα δεδομένα που συλλέγονται, μετατρέπονται σε κλίμακα 1 – 100, μέσω της διαδικασίας του Panel normalization. Το 100 αντιστοιχεί στην μέγιστη τιμή μιας μεταβλητής σε όλο το δείγμα των κρατών.

Όσον αφορά τον οικονομικό τομέα, ο δείκτης περιλαμβάνει τις εξαγωγές και εισαγωγές ως ποσοστό του ΑΕΠ, την ποικιλομορφία στους εμπορικούς συνεργάτες, τους εμπορικούς κανόνες και δασμούς, καθώς και τις εμπορικές συμφωνίες. Περιλαμβάνει επίσης στοιχεία για τις ΑΞΕ στην χώρα ως ποσοστό του ΑΕΠ, το διεθνές χρέος, τα διεθνή αποθέματα τους επενδυτικούς περιορισμούς και τις διεθνείς επενδυτικές συμφωνίες.

Στον πολιτικό τομέα, οι μεταβλητές που μετρούνται είναι ο αριθμός των πρεσβειών στην χώρα, αριθμός ατόμων που συμμετέχουν σε ειρηνευτικές αποστολές του Ηνωμένων Εθνών, οι διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες που έχει επικυρώσει ένα κράτος, οι διεθνείς οργανισμοί στους οποίους συμμετέχει, οι ΜΚΟ που λειτουργούν σε ένα κράτος, καθώς και η ποικιλία στα κράτη με τα οποία έχει υπογράψει συνθήκες.

Τέλος, ο κοινωνικός τομέας αποτελείται από τρία είδη παγκοσμιοποίησης: πολιτισμική (το διεθνές εμπόριο σε πολιτισμικά αγαθά και υπηρεσίες – εισαγωγές/εξαγωγές ως ποσοστό του πληθυσμού της χώρας, διεθνή εμπορικά σήματα, αριθμό καταστημάτων IKEA και McDonald's ως ποσοστό του πληθυσμού). Η διαπροσωπική παγκοσμιοποίηση αναφέρεται στον τουρισμό, τον αριθμό των διεθνών φοιτητών,, την ελευθερία των επισκεπτών και τη μετανάστευση. Τέλος, η πληροφοριακή αφορά στην πρόσβαση και χρήση του διαδικτύου, την πρόσβαση στην τηλεόραση, τις εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας. Διερευνά και τομείς όπως η ελευθερία τύπου, η ισότητα των φύλων, οι πολιτικές ελευθερίες. Οι συντάκτες του δείκτη έχουν συλλέξει δεδομένα από το 1970 μέχρι και τώρα, κάτι

που καθιστά δυνατή την διερεύνηση διαχρονικών τάσεων και αλλαγών. Είναι ο πιο δημοφιλής δείκτης μέτρησης της παγκοσμιοποίησης (Potrafke, 2015, p. 510) και χρησιμοποιείται εκτενώς στην έρευνα του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης. Δίνει μια γενική, σχετικά περιεκτική εικόνα για τα κράτη και τη θέση τους στο παγκόσμιο σύστημα.

4.2 European Sovereignty Index

Ο European Sovereignty Index (σε δική μας μετάφραση, δείκτης της ευρωπαϊκής ανεξαρτησίας) αποτελεί κατασκεύασμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Εξωτερικών Σχέσεων (ECFR), μιας ευρωπαϊκής δεξαμενής σκέψης/ think tank, που διεξάγει έρευνα για την ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, καθώς και προωθεί τον διάλογο για τον ρόλο της Ευρώπης στον κόσμο.

Είναι ένας καινούργιος δείκτης, που δημοσιεύτηκε μόλις τον Ιούνιο 2022 και αποτελεί μέτρηση της συνεισφοράς των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ισχυροποίηση της ανεξαρτησίας της στην παγκόσμια σκηνή. Όπως αναφέρουν οι συντάκτες του δείκτη, η έννοια της ευρωπαϊκής ανεξαρτησίας δεν σημαίνει ούτε την απομάκρυνση/ προστασία από την παγκόσμια σκηνή, ούτε εναντίωση στην εθνική κυριαρχία των κρατών μελών. Αναφέρεται στην ενίσχυση της ικανότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διαχειρίζεται τις περίπλοκες αλληλεξαρτήσεις που χαρακτηρίζουν τον σημερινό κόσμο (Zerka & Puglierin, 2022, para. 1), όπως δήλωσε η Jana Puglierin, επικεφαλής της έρευνας και κύρια ερευνητής στο ECFR.

Ο δείκτης εξετάζει τον βαθμό στον οποίο το κάθε κράτος μέλος συμβάλει, ανάλογα των δυνατοτήτων του, στην ευρωπαϊκή κυριαρχία σε έξι τομείς: κλίμα, άμυνα, οικονομία, υγεία, μετανάστευση και τεχνολογία. Ο δείκτης μετράει τόσο τις δυνατότητες (capabilities) όσο και τις δεσμεύσεις σε πολιτικό επίπεδο (commitments) εκάστου κράτους μέλους σε κάθε τομέα. Στο σημείο αυτό πρέπει να παρατηρήσουμε ότι εντοπίζεται μια ομοιότητα μεταξύ του δείκτη παγκοσμιοποίησης και του ευρωπαϊκού δείκτη: και οι δύο διαχωρίζουν τα μέσα, τις δυνατότητες, τα «απτά» στοιχεία, από τις πολιτικές, τις δεσμεύσεις, γενικώς άυλα στοιχεία. Στη συνέχεια, αναφέρουμε συνοπτικά την σημασία της έννοιας της ευρωπαϊκής ανεξαρτησίας στον κάθε τομέα, και παραθέτουμε ενδεικτικά τους υποδείκτες (indicators) που χρησιμοποιούνται στην μέτρηση.

Ως ανεξαρτησία στον τομέα του κλίματος ορίζεται η επίτευξη του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας μέχρι το 2050 και η προσπάθεια για μείωση των ρίσκων

που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή. Έτσι εξετάζονται υποδείκτες που έχουν σχέση με την πράσινη ανάπτυξη (μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, οι κρατικές επιδοτήσεις για ορυκτά καύσιμα και ΑΠΕ, η σχετική ανεξαρτησία από τις εισαγωγές ενέργειας) αλλά και δείκτες που μετρούν τη συμμετοχή στο πλαίσιο της ΕΕ στην μετάβαση στην πράσινη ανάπτυξη παγκοσμίως (εθνικά οικοσυστήματα πράσινης καινοτομίας των κρατών μελών, οι επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη και η υποστήριξη για φιλόδοξη και κοινή δράση της ΕΕ για το κλίμα).

Στον τομέα της ασφάλειας η ανεξαρτησία ορίζεται ως η διασφάλιση της ασφάλειας εντός των συνόρων της ΕΕ αλλά και η προώθησή της εκτός αυτών. Οι δείκτες που εξετάζονται μετρούν τις στρατιωτικές δυνατότητες των κρατών μελών, αλλά και τη συμμετοχή τους στη κοινή δράση στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Αναγνωρίζεται όμως και η άρρηκτη σχέση της ευρωπαϊκής ασφάλειας με τον ατλαντικό πυλώνα, και έτσι λαμβάνεται υπόψιν και η παρουσία και συμμετοχή σε επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση της ανεξαρτησίας στον τομέα της οικονομίας αφορούν καταρχάς στη στήριξη του ενδοευρωπαϊκού εμπορίου και τη σύγκλιση των κρατών μελών σε οικονομικά ζητήματα (ιδίως στις κυρώσεις εναντίον της Ρωσίας). Η εργαλειοποίηση των οικονομικών διασυνδέσεων της θεωρείται βασικός κίνδυνος για την Ένωση και έτσι ο δείκτης περιλαμβάνει υποδείκτες που μετρούν το εμπόριο και τις επενδύσεις κρατών μελών με την Ρωσία και την Κίνα. Προσπαθεί να ποσοτικοποιήσει το πόσο ευάλωτα είναι τα κράτη – μέλη εναντίον τους.

Η απάντηση στην πανδημία σε κρατικό επίπεδο, η στήριξη των συστημάτων υγείας των κρατών μελών, ο συντονισμός σε ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελεί το ένα σκέλος των δεικτών του τομέα της υγείας. Το δεύτερο αφορά στην στήριξη της καταπολέμησης του ιού Covid μέσω της δωρεάς εμβολίων προς τρίτες χώρες, την παροχή οικονομικών πόρων προς την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ) και παρόμοιες πρωτοβουλίες.

Επίκεντρο της αξιολόγησης της ανεξαρτησίας στην μετανάστευση είναι η αποτελεσματικότητα ή όχι, της συλλογικής διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Αναφέρεται έτσι στη συνεισφορά πόρων στην Frontex, την χρήση της ρήτρας κυριαρχίας στον κανονισμό του Δουβλίνου και τον δημόσιο διάλογο για την μετανάστευση. Αξιολογούνται επίσης η ικανότητα υποδοχής προσφύγων και η χρήση προγραμμάτων επανεγκατάστασης.

Τέλος, ο τομέας της τεχνολογίας αναφέρεται στις δυνατότητες των χωρών σε τομείς όπως τεχνητή νοημοσύνη, τους υπολογιστές υψηλής απόδοσης, τις

προηγμένες τηλεπικοινωνίες και την κυβερνοασφάλεια. Μετράει επίσης, τη συνεισφορά των μελών της Ένωσης στην έρευνα και ανάπτυξη σε κρατικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, τη στήριξη των ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών στον τομέα.

Για τους υποδείκτες των τομέων του δείκτη συλλέχθηκαν στοιχεία από πρωτογενείς (εισροές από συνεργάτες ερευνητές του Συμβουλίου) και δευτερογενείς πηγές (δεδομένα για την κοινή γνώμη, επίσημα στατιστικά στοιχεία και άλλες ταξινομήσεις) και προσαρμόστηκαν στο μέγεθος ενός κράτους, ώστε να αντικατοπτρίζουν την πραγματική εικόνα των κρατών μελών μέσα στην Ένωση. Τέλος, ο δείκτης σε κάθε τομέα προέκυψε μέσω του υπολογισμού ενός σταθμισμένου μέσου όρου των δυνατοτήτων, των δεσμεύσεων και της γενικής απόδοσης ενός κράτους μέλους. Η διαδικασία αυτή επαναλήφθηκε για όλα τα κράτη μέλη και υπολογίστηκε και ένα γενικό σκορ για όλα τα κράτη μέλη σε κάθε τομέα ξεχωριστά. Η απόδοση των κρατών μελών σε κάθε τομέα σταθμίζεται βάσει του κανόνα της ειδικής πλειοψηφίας βάσει του οποίου λαμβάνονται αποφάσεις στην ΕΕ. Οι αποδόσεις των κρατών μελών βαθμολογήθηκαν με άριστα το 10. Η απόδοση 0 – 4 στην κλίμακα χαρακτηρίζεται ως πολύ κακή (failing), 4 – 5 ως κακή (poor), 5 – 6 ως ικανοποιητική (satisfactory), 6 – 8 ως καλή (good) και 8 – 10 ως άριστη (excellent).

4.3 Elcano European Presence Index

Τέλος, ο Elcano European Presence Index (Δείκτης Ευρωπαϊκής παρουσίας) έχει διατυπωθεί από τον Elcano Royal Institute for International and Strategic Studies στην Ισπανία. Η δεξαμενή αυτή σκέψης έχει ως στόχο την προώθηση της γνώσης στον τομέα των διεθνών σχέσεων και ειδικότερα αυτών της Ισπανίας. Αρχικά να διευκρινίσουμε ότι το Ινστιτούτο δημοσιεύει δύο δείκτες: έναν για 150 κράτη του κόσμου (Elcano Global Presence Index) και έναν δεύτερο, τον αντίστοιχο δείκτη στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Elcano European Presence Index).

Οι δύο αυτοί δείκτες ποσοτικοποιούν την εξωτερική προβολή (external projection) των χωρών στο διεθνές σύστημα. Απαντάει σε δύο ερωτήματα: σε ποιο βαθμό και σε ποια μορφή είναι τα κράτη «εκεί έξω», δηλαδή εκτός των συνόρων τους (The Elcano Royal Institute, n.d.-a, para. 1). Μετράει την ισχύ ενός κράτους, που μπορεί, άμα το επιδιώξει, να την μετατρέψει σε άσκηση πραγματικής εξουσίας/ επιρροής.

Η παρουσία αυτή (Global/ European presence) αποτελείται από τρεις άξονες: οικονομία (εξαγωγές και επενδύσεις), άμυνα (στρατιωτικός εξοπλισμός και στρατεύματα σε διεθνείς αποστολές) και ήπια παρουσία ⁴. Η τελευταία περιλαμβάνει μετρήσεις, μεταξύ άλλων, για τον τουρισμό, την μετανάστευση, την εκπαίδευση (The Elcano Royal Institute, n.d.-b).

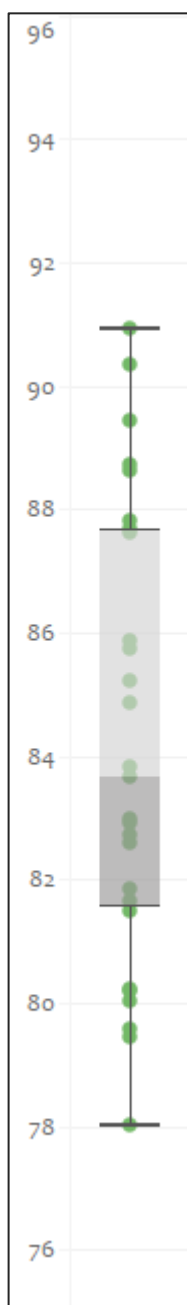
Ο Elcano European Presence Index κατασκευάστηκε εξειδικευμένα για την Ευρωπαϊκή Ένωση για να μετρήσει την παρουσία των κρατών μελών στο πλαίσιο της Ένωσης (García & Olivieri, 2022, pp. 25–26). Ακολουθεί σε γενικές γραμμές τη δομή και τη μεθοδολογία του Global Presence Index, με τις αναγκαίες τροποποιήσεις: αφαιρέθηκαν οποιεσδήποτε μετρήσεις που προκύπτουν από την παρουσία των κρατών μελών σε διεθνές επίπεδο. Τομείς όπως η παρουσία στρατευμάτων σε άλλες χώρες, όπως είναι λογικό, έχουν αφαιρεθεί επίσης από τον υπολογισμό του δείκτη. Πρέπει να τονίσουμε επίσης, ότι οι τιμές του δείκτη δίνονται σε απόλυτους αριθμούς και δεν έχουν υπολογιστεί αναλογικά με τον πληθυσμό ή το μέγεθος της οικονομίας της χώρας.

Ο δείκτης προσφέρει μια εικόνα για τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διευκολύνει τη διεξαγωγή συμπερασμάτων για τη θέση των κρατών μελών στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Αποκλίσεις μεταξύ των χωρών γίνονται εύκολα αντιληπτές. Στην περίπτωση της ΕΕ, οι συντάχτες αναφέρουν πως, από το 2012 που υπολογίζεται ο δείκτης, τα παλιά μέλη της ΕΕ έχουν υψηλότερες τιμές στον δείκτη σε σχέση με τα νεότερα μέλη της Ένωσης (García & Olivieri, 2022, p. 18).

⁴ Στο πρότυπο της έννοιας της ήπιας ισχύος (soft power) που είχε αναπτύξει ο ακαδημαϊκός (αλλά και διαμορφωτής αποφάσεων στον Λευκό Οίκο) Joseph S. Nye.

5. Ανάλυση ευρημάτων

5.1 Παρουσίαση των ποσοστών παγκοσμιοποίησης σύμφωνα με τον δείκτη KOF Globalization Index

Αρχικά, στην ενότητα αυτή απεικονίσαμε και σχολιάσαμε τους δύο δείκτες KOF Globalisation και European Sovereignty Index ξεχωριστά. Στη συνέχεια, τους τοποθετήσαμε σε κοινό γράφημα με στόχο την σύγκρισή τους. Τέλος, πλαισιώσαμε τα ευρήματά μας με την απεικόνιση του Elcano European Presence Index.

Για τον KOF Globalization Index κατασκευάσαμε ένα θηκόγραμμα με τις τιμές του δείκτη με στόχο να ερευνήσουμε την ύπαρξη ή όχι αποκλίσεων στο δείγμα μας. Το σχήμα του παρουσιάζει συμμετρία σε σημαντικό βαθμό, με τη διάμεσο του δείγματος να βρίσκεται στο 83,65 και τον μέσο όρο στο 84, 22. Οι τιμές του δείκτη κυμαίνονται μεταξύ 78,03 (που αντιπροσωπεύει την Μάλτα) μέχρι 90,91 (που αντιστοιχεί στην Κάτω Χώρες). Δεν παρατηρούμε να έχουμε ακραίες τιμές, δηλαδή ποσοστά παγκοσμιοποίησης πολύ υψηλότερα ή χαμηλότερα από τις οριακές τιμές του θηκογράμματος.

Παρατηρούμε πως οι αποκλίσεις αυτές δεν είναι πολύ μεγάλες και έτσι μπορούμε να πούμε ότι στο σύνολό της η Ευρωπαϊκή Ένωση χαρακτηρίζεται από υψηλά επίπεδα παγκοσμιοποίησης.

Γράφημα 5.1:
Θηκόγραμμα του
KOF Globalization
Index

Παρακάτω παραθέτουμε τον πίνακα με όλες τις τιμές του δείκτη για τα κράτη μέλη, με στόχο να σχολιάσουμε επιμέρους χώρες και τα ποσοστά παγκοσμιοποίησης τους.

Πρώτες σε επιδόσεις είναι οι Κάτω Χώρες (90,91) και Βέλγιο (90,33), ενώ αμέσως μετά έρχονται (με τα αντίστοιχα ποσοστά) η Σουηδία (89,44), η Γερμανία (88,73) και η Αυστρία (88,61).

Τα χαμηλότερα ποσοστά σημειώνουν η Βουλγαρία (79,56), η Ρουμανία (79,44) και η Μάλτα (78,03). Χαμηλά στην κατάταξη βρίσκονται και η Πολωνία (80,22), η Λετονία (80,19) και η Σλοβενία (80,02).

Πίνακας 5. 1: Ποσοστά του KOF Globalization Index

Country	
Netherlands	90,91
Belgium	90,33
Sweden	89,44
Germany	88,73
Austria	88,61
Denmark	87,80
Finland	87,68
France	87,63
Spain	85,87
Ireland	85,75
Portugal	85,22
Czech Republic	84,85
Hungary	83,83
Greece	83,65
Luxembourg	82,98
Italy	82,92
Slovakia	82,71
Estonia	82,58
Lithuania	81,83
Cyprus	81,64
Croatia	81,49
Slovenia	80,22
Latvia	80,19
Poland	80,02
Bulgaria	79,56
Romania	79,44
Malta	78,03

Σε γενικές γραμμές παρατηρούμε πως τα ιδρυτικά είτε γενικότερα τα παλαιότερα μέλη της Ένωσης παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά παγκοσμιοποίησης, ενώ αντίστοιχα πιο χαμηλά στην κατάταξη βρίσκονται νέα μέλη της. Το πρώτο στην κατάταξη από τα νέα μέλη της Ένωσης – η Τσεχία – βρίσκεται μόλις στην 12^η θέση. Όλες οι χώρες που βρίσκονται πιο χαμηλά στην κατάταξη είναι πιο πρόσφατα κράτη μέλη, που εντάχθηκαν στην Ένωση στους κύκλους διευρύνσεων του 2004, 2007 και το 2013.

Χαμηλότερα στην κατάταξη βρίσκονται επίσης κράτη που δεν είναι ενταγμένα στην Συνθήκη Σένγκεν και την Ευρωζώνη: η Κροατία (81,49), η Βουλγαρία (79,56) και η Ρουμανία (79,44). Παρενθετικά, αναφέρουμε ότι η Κροατία θα ενταχθεί στην ζώνη του Ευρώ τον Ιανουάριο του 2023 ενώ οι τελευταίες δύο χώρες βρίσκονται στην διαδικασία ένταξης στον χώρο Σένγκεν. Υπό αυτό πρίσμα, θα έχει ενδιαφέρον να εξετάσει κανείς τις ενδεχόμενες αλλαγές στον δείκτη μετά το πέρας των διαδικασιών αυτών.

5.2 Παρουσίαση και σχολιασμός των ευρημάτων του European Sovereignty Index

Στη συνέχεια σχολιάζουμε τον European Sovereignty Index. Αρχικά, παραθέτουμε τον πίνακα Capabilities και Commitments, όπου παρουσιάζεται η συνολική απόδοση των κρατών μελών στους τομείς του δείκτη (τεχνολογία, κλίμα, άμυνα, μετανάστευση, οικονομία και υγεία). Η συνολική απόδοση (overall), όπως αναφέραμε και νωρίτερα, υπολογίζεται βάσει των δεσμεύσεων και των δυνατοτήτων των κρατών – μελών σε αυτούς τους τομείς.

Πίνακας 5. 2: Σύγκριση δεσμεύσεων και δυνατοτήτων στους τομείς του European Sovereignty Index

Field	Capabilities	Commitments	Overall
Technology	3,0	6,7	4,8
Climate	4,2	6,6	5,4
Defense	5,0	6,8	5,9
Migration	5,1	5,3	5,2
Economy	6,2	6,2	6,2
Health	6,7	6,7	6,7

Ακολουθώντας την κλίμακα που παραθέσαμε προηγουμένως, έχουμε να παρατηρήσουμε πως, σε γενικές γραμμές, η απόδοση των κρατών μελών όσον αφορά τη συνεισφορά στην ευρωπαϊκή ανεξαρτησία παρουσιάζει μια μέτρια εικόνα. Οι τομείς με την υψηλότερη βαθμολογία είναι αυτοί της υγείας και της οικονομίας (6,7 και 6,2 αντίστοιχα) και στην κλίμακα μας η απόδοσή τους χαρακτηρίζεται ως «καλή».

Η συνεισφορά στην ευρωπαϊκή άμυνα βρίσκεται σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο (5,9) όπως και το κλίμα (5,4) και τη μετανάστευση (5,2). Η απόδοση στον τομέα της τεχνολογίας χαρακτηρίζεται ως «κακή» (4,8).

Μολονότι οι συντάκτες του δείκτη δεν υπολόγισαν έναν μέσο όρο για όλους τους τομείς του δείκτη, για ερευνητικούς λόγους επιλέξαμε να τον υπολογίσουμε και να τον σχολιάσουμε. Ο μέσος όρος κυμαίνεται στο 5,7 κάτι που μεταφράζεται ως μια ικανοποιητική απόδοση των κρατών μελών της Ένωσης στην στήριξη της ευρωπαϊκής ανεξαρτησίας και ενίσχυσης της θέσης της στη διεθνή σκηνή.

Ο ίδιος πίνακας μας δίνει πληροφορίες για την διαφορά μεταξύ δυνατοτήτων και δεσμεύσεων στους τομείς του δείκτη. Καταρχάς, πρέπει να παρατηρήσει κανείς ότι σε όλους τους τομείς οι δεσμεύσεις είναι υψηλότερες (ή τουλάχιστον ίσες) των δυνατοτήτων. Η μεγαλύτερη απόκλιση παρατηρείται στον τομέα της τεχνολογίας, όπου οι δυνατότητες έχουν απόδοση 3 έναντι του 6,7 στις δεσμεύσεις. Μεγάλη απόκλιση υπάρχει ακόμη στον τομέα της άμυνας (5 έναντι 6,8) και του κλίματος (4,2 έναντι 6,6).

Οι αποκλίσεις αυτές μπορούν να ερμηνευτούν με δύο τρόπους: από την μια, οι ηγεσίες των κρατών – μελών της ΕΕ αντιλαμβάνονται την αναγκαιότητα για στήριξη της ευρωπαϊκής διεθνούς θέσης αλλά δε διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους για τη στηρίξουν και έμπρακτα. Από την άλλη, υποδηλώνει ίσως ότι οι εξαγγελίες αυτές γίνονται σε πολιτικό και ρητορικό επίπεδο, και δεν συνοδεύονται από τις απαιτούμενες πράξεις.

Στην συνέχεια παραθέτουμε τον Πίνακα 5.3, όπου παρουσιάζονται οι αποδόσεις των κρατών μελών στους επιμέρους τομείς του δείκτη. Έχοντας υπόψιν μας τις συνολικές αποδόσεις των κρατών μελών στους επιμέρους τομείς που αναλύσαμε στην προηγούμενη ενότητα, εξετάζουμε ξεχωριστά την απόδοση των κρατών μελών στους τομείς αυτούς.

Οι χώρες με τις καλύτερες αποδόσεις στον τομέα του κλίματος είναι οι Βόρειες Χώρες (Σουηδία και Δανία με σκορ 7,8 και 7,5 αντίστοιχα), καθώς και η Φινλανδία με 6,6. Καλή χαρακτηρίζεται η απόδοση της Πορτογαλίας(6,5), της Αυστρίας (6,2) και του Λουξεμβούργου(6). Στο τέλος της κατάταξης βρίσκονται η Ρουμανία, η Ουγγαρία και η Βουλγαρία με βαθμολογίες ίσες ή χαμηλότερες του 4. Η απόκλιση μεταξύ των ανώτερων και κατώτερων τιμών στον τομέα αυτό χαρακτηρίζεται ως σημαντική και αντανακλά την διαφοροποίηση στη στάση των ευρωπαϊκών κρατών απέναντι στους στόχους της ΕΕ για το κλίμα.

Πίνακας 5. 3: Σύγκριση κρατών μελών στους τομείς του European Sovereignty Index

Country	Climate	Defence	Economy	Health	Technology	Migration
Austria	6,2	3,4	5,4	6,1	5,0	4,7
Belgium	5,5	6,3	6,9	7,3	5,5	5,0
Bulgaria	4,0	3,2	3,4	4,1	3,5	4,8
Croatia	5,2	3,2	4,3	5,3	3,6	5,3
Cyprus	4,8	3,5	4,0	5,5	5,3	5,4
Czech Republic	4,4	4,2	5,2	5,3	3,6	4,5
Denmark	7,5	4,4	7,6	7,9	6,1	5,2
Estonia	5,8	4,9	5,4	5,2	5,9	6,0
Finland	6,6	4,2	5,9	6,5	7,4	5,7
France	5,5	8,7	6,9	7,2	5,4	4,9
Germany	5,9	6,8	7,1	8,6	5,3	6,2
Greece	5,1	5,7	4,3	5,7	4,1	5,3
Hungary	3,9	2,9	3,5	5,0	3,3	4,4
Ireland	5,5	2,1	7,2	6,6	6,6	5,6
Italy	5,2	6,5	6,0	6,4	4,3	4,8
Latvia	5,3	3,4	4,9	4,6	4,3	5,0
Lithuania	5,2	4,3	5,9	5,0	4,2	5,6
Luxembourg	6,0	3,7	6,9	7,7	7,1	5,6
Malta	5,1	2,1	5,8	5,2	4,8	6,2
Netherlands	5,8	6,4	8,0	8,1	6,3	5,8
Poland	4,2	4,9	5,6	4,4	3,6	4,3
Portugal	6,5	4,7	5,5	6,0	4,6	5,7
Romania	3,5	4,0	4,8	4,0	3,2	5,5
Slovakia	4,7	3,1	4,4	4,9	3,4	4,8
Slovenia	5,8	4,5	5,5	6,3	5,6	5,4
Spain	5,9	5,3	6,3	6,7	4,8	4,7
Sweden	7,8	3,7	7,3	7,6	6,8	6,3

Οι υπόλοιπες χώρες (18 στο σύνολο) κυμαίνονται σε ένα μεσαίο επίπεδο, μεταξύ κακής και ικανοποιητικής απόδοσης, κάτι που ερμηνεύει και τη συνολικά χαμηλή απόδοση της Ένωσης στον τομέα του κλίματος.

Ο τομέας της άμυνας παρουσιάζει μια απογοητευτική εικόνα. Αρχικά, έχουμε 11 κράτη μέλη που η απόδοσή τους χαρακτηρίζεται ως πολύ κακή: τρία με απόδοση κάτω του 3 (Ουγγαρία, Ιρλανδία και Μάλτα), και 8 κράτη μέλη με απόδοση κάτω του 4 (Αυστρία, Βουλγαρία, Κύπρος, Κροατία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Σλοβακία και Σουηδία). Άλλα 9 κράτη μέλη έχουν απόδοση που χαρακτηρίζεται ως κακή (Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Λιθουανία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία και Σλοβενία). Επιπρόσθετα, παρατηρούμε πως στον τομέα αυτόν εντοπίζεται η μεγαλύτερη απόκλιση μεταξύ δύο κρατών μελών όσον αφορά την απόδοσή τους σε έναν τομέα. Η Γαλλία είναι η μοναδική χώρα που έχει «άριστη» απόδοση στην άμυνα με 8,7 έναντι της Ιρλανδίας και της Μάλτας που έχουν σκορ μόλις 2,1. Τα στοιχεία

αυτά δεν είναι ιδιαιτέρως ενθαρρυντικά για τον τομέα της άμυνας της ΕΕ. Καταρχάς, επιβεβαιώνεται η μη στήριξη του ευρωπαϊκού πυλώνα άμυνας έναντι του νατοϊκού · δευτερευόντως, μας δημιουργείται ένας προβληματισμός όσον αφορά το επίπεδο των αμυντικών δυνατοτήτων και ετοιμότητας έναντι εξωτερικών απειλών. Ιδιαίτερα ενόψει του εξελισσόμενου πολέμου στην Ουκρανία, των εντάσεων μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας, και της γενικότερης αναταραχής στο διεθνές σύστημα, μια μεγαλύτερη προσήλωση και συνοχή στον τομέα της άμυνας κρίνεται καίριας σημασίας.

Θα έχει ενδιαφέρον πάντως, να αναμένει κανείς τον επανυπολογισμό του δείκτη τα επόμενα χρόνια μετά τις αποφάσεις κρατών μελών (Γερμανία, Βέλγιο, Ρουμανία, Ιταλία, Πολωνία, Νορβηγία και Σουηδία) (Mackenzie, 2022) να αυξήσουν τις αμυντικές τους δαπάνες, και την ανακοίνωση της Σουηδίας και Φινλανδίας να εισέλθουν στο NATO.

Στον ευαίσθητο τομέα της οικονομίας, παρατηρούμε κάποιες αποκλίσεις μεταξύ των κρατών. Έχουμε μόνο ένα κράτος στην κατηγορία της «άριστης» απόδοσης (Κάτω Χώρες με 8) και 8 κράτη μέλη με καλή απόδοση (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Ισπανία και Σουηδία). Παρατηρούμε ξανά τρεις χώρες με πολύ χαμηλές αποδόσεις (Βουλγαρία, Κύπρος και Ουγγαρία) και 5 με κακή απόδοση (Κροατία, Ελλάδα, Λετονία, Ρουμανία και Σλοβακία). Οι υπόλοιπες χώρες (10 στο σύνολο) παρουσιάζουν μια ικανοποιητική εικόνα (Αυστρία, Τσεχία, Εσθονία, Φινλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία και Σλοβενία).

Όπως αναφέρουν οι συντάκτες του δείκτη, η εξάρτηση ορισμένων κρατών μελών από τη Ρωσία και την Κίνα, επιδεινώνει τις αποδόσεις των χωρών αυτών και εν τέλει, μειώνει τον συνολικό δείκτη της ευρωπαϊκής ανεξαρτησίας. Οι χώρες αυτές δεν κατόρθωσαν να ρυθμίσουν ικανοποιητικά τις αλληλεξαρτήσεις τους με ξένες δυνάμεις (Βουλγαρία, Ουγγαρία και Κύπρος αλλά και πιο ισχυρές οικονομικά, Αυστρία, Φινλανδία και Γερμανία)(Zerka & Puglierin, 2022, para. 38). Οι παρατηρήσεις αυτές, όπως και στον τομέα της άμυνας, είναι κρίσιμες και θα έπρεπε να δώσουν έναυσμα στην ΕΕ για λήψη μέτρων με στόχο τη σύγκλιση και πιο αποτελεσματική προστασία από εξωτερικές απειλές.

Όπως είδαμε και νωρίτερα, ο τομέας της υγείας είναι αυτός με την υψηλότερη βαθμολογία (καθώς και καμία διαφοροποίηση μεταξύ δυνατοτήτων και δεσμεύσεων). Σε γενικές γραμμές φαίνεται ότι η Ένωση μπορεί να προστατεύσει την υγεία των πολιτών της, να προσφέρει ποιοτική περίθαλψη και να αντιμετωπίσει ικανοποιητικά επείγουσες καταστάσεις για τη δημόσια υγεία. Και εδώ παρατηρείται κάποιου είδους διαφοροποίηση μεταξύ των κρατών μελών. Έχουμε συνολικά 14

κράτη μέλη των οποίων η απόδοση χαρακτηρίζεται ως καλή ή άριστη (άριστη απόδοση έχουν μόνο δύο κράτη, οι Κάτω Χώρες και η Γερμανία). Οι εναπομείνουσες 13 χώρες (Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχία, Εσθονία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία) χαρακτηρίζονται από μια κακή ή ικανοποιητική απόδοση.

Ο τομέας της τεχνολογίας είναι αυτός με την χαμηλότερη απόδοση των ευρωπαϊκών κρατών. Μόνο 6 χώρες βρίσκονται σε καλό επίπεδο (Δανία, Φινλανδία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο και Κάτω Χώρες). Από την άλλη, παρατηρούμε και αρκετά μεγάλη απόκλιση μεταξύ κρατών μελών (7,4 της Φινλανδίας και 7,1 του Λουξεμβούργου έναντι του 3,2 της Ρουμανίας). 7 κράτη μέλη της Ένωσης βρίσκονται σε πολύ κακό επίπεδο (Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία). Οι υπόλοιπες κυμαίνονται μεταξύ κακής και ικανοποιητικής απόδοσης. Η χαμηλή βαθμολογία των περισσότερων κ – μ γεννάει ορισμένους προβληματισμούς όσον αφορά την ικανότητα της Ένωσης να σταθεί ανεξάρτητα στον τομέα της τεχνολογίας. Όπως αναφέρουν οι συντάκτες του δείκτη, η ανισορροπία οφείλεται στην ύπαρξη κάποιων κενών όσον αφορά την τεχνολογική ικανότητα της Ένωσης, τις τεχνολογίες των ημιαγωγών και τις εφαρμογές τους (τσιπ) και του cloud computing (Zerka & Puglierin, 2022, para. 82).

Τέλος, ο τομέας της μετανάστευσης είναι ο τομέας με την χαμηλότερη βαθμολογία στον δείκτη μας. Δεν παρουσιάζονται μεγάλες αποκλίσεις στις αποδόσεις των κρατών μελών. Παρουσιάζει μια γενικά μέτρια εικόνα για την ικανότητα της Ένωσης να είναι ανεξάρτητη στον τομέα της μετανάστευσης, καθώς τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν αποδόσεις είτε κακές είτε ικανοποιητικές. Οι αποδόσεις μόλις 4 κρατών μελών χαρακτηρίζονται ως καλές (Εσθονία, Γερμανία, Μάλτα και Σουηδία).

Οι χαμηλές αποδόσεις αποτυπώνουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η Ένωση στον τομέα της μετανάστευσης, όσον αφορά την υιοθέτηση και εφαρμογή μιας κοινής στρατηγικής. Η αδυναμία αυτή έρχεται σε μια εποχή γεμάτη προκλήσεις για την Ένωση: απειλές της Τουρκίας για διοχέτευση μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη με αντάλλαγμα το πακέτο βοήθειας για τη Συρία, πρακτική της Λευκορωσίας να προωθήσει άτομα στα σύνορά της με την Πολωνία, πιέσεις του Μαρόκο προς την Ισπανία το καλοκαίρι του 2021. Η αναζήτηση λοιπόν μιας κοινής λύσης, με άξονα την ισχυροποίηση της θέσης της Ένωσης έναντι ανταγωνιστών κρίνεται αναγκαία για να αντιμετωπιστεί η εργαλειοποίηση της μετανάστευσης εναντίον της.

Πίνακας 5. 4: Ομάδες κρατών του European Sovereignty Index

Country Groups	Country	
Leaders	Germany	6,9
	Netherlands	6,8
	France	6,6
	Denmark	6,5
	Sweden	6,5
Strivers	Belgium	6,2
	Luxembourg	6,0
	Finland	5,8
	Ireland	5,4
One hit wonders	Italy	5,8
	Spain	5,8
	Portugal	5,7
	Estonia	5,5
	Slovenia	5,5
	Austria	5,2
	Malta	4,9
Underperformers	Greece	5,2
	Lithuania	5,2
	Croatia	4,7
	Czech Republic	4,7
	Latvia	4,7
	Poland	4,7
	Cyprus	4,6
	Romania	4,4
	Slovakia	4,4
	Bulgaria	3,9
Hungary	3,9	

Η τελευταία «συνεισφορά» του δείκτη European Sovereignty Index είναι ο υπολογισμός της συνολικής βαθμολογίας των επιμέρους κρατών μελών για τους τομείς αναφοράς μας και ο διαχωρισμός τους σε ομάδες ανάλογα με τις επιδόσεις τους.

Έτσι δημιουργούνται οι εξής ομάδες: οι ηγέτες (leaders) που είτε έχουν απόδοση 6,4 κατά μέσο όρο είτε έχουν πετύχει επίδοση 8 σε κάποιον από τους τομείς. Τα κράτη μέλη που ανήκουν σε αυτήν την ομάδα είναι η Γερμανία (6,9), οι Κάτω Χώρες (6,8), Γαλλία (6,6), Δανία (6,5) και Σουηδία (6,5).

Αμέσως μετά έρχεται η ομάδα των εργατικών (strivers) όπου βρίσκονται τα κράτη που έχουν σκοράρει σχετικά υψηλά σε όλους τους τομείς ή έχουν επίδοση από 6 και πάνω σε τουλάχιστον 3 τομείς.

Περιλαμβάνει τις χώρες: Βέλγιο (6,2), Λουξεμβούργο (6,0), Φινλανδία (5,8) και Ιρλανδία (5,4).

Οι one hit wonders (διάττοντες αστέρες) περιλαμβάνουν χώρες που έχουν γενικά μέτρια βαθμολογία αλλά υπάρχουν ένας ή δύο τομείς στους οποίους έχουν σκορ πάνω από 6,0. Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει την Ιταλία (5,8), Ισπανία (5,8), Πορτογαλία (5,7), Εσθονία (5,5), Σλοβενία (5,5), Αυστρία (5,2) και Μάλτα (4,9).

Στη συνέχεια, έχουμε τις λιγότερο αποδοτικές χώρες (underperformers) που είναι και η πολυπληθέστερη ομάδα. Είναι χώρες που έχουν γενικά χαμηλά σκορ ή και δεν ξεχωρίζουν σε κανέναν τομέα. Τα κράτη – μέλη είναι: Ελλάδα (5,2), Λιθουανία (5,2), Κροατία (4,7), Τσεχία (4,7), Λετονία (4,7), Πολωνία (4,7), Κύπρος (4,6), Ρουμανία (4,4), Σλοβακία (4,4), Βουλγαρία (3,9) και Ουγγαρία (3,9).

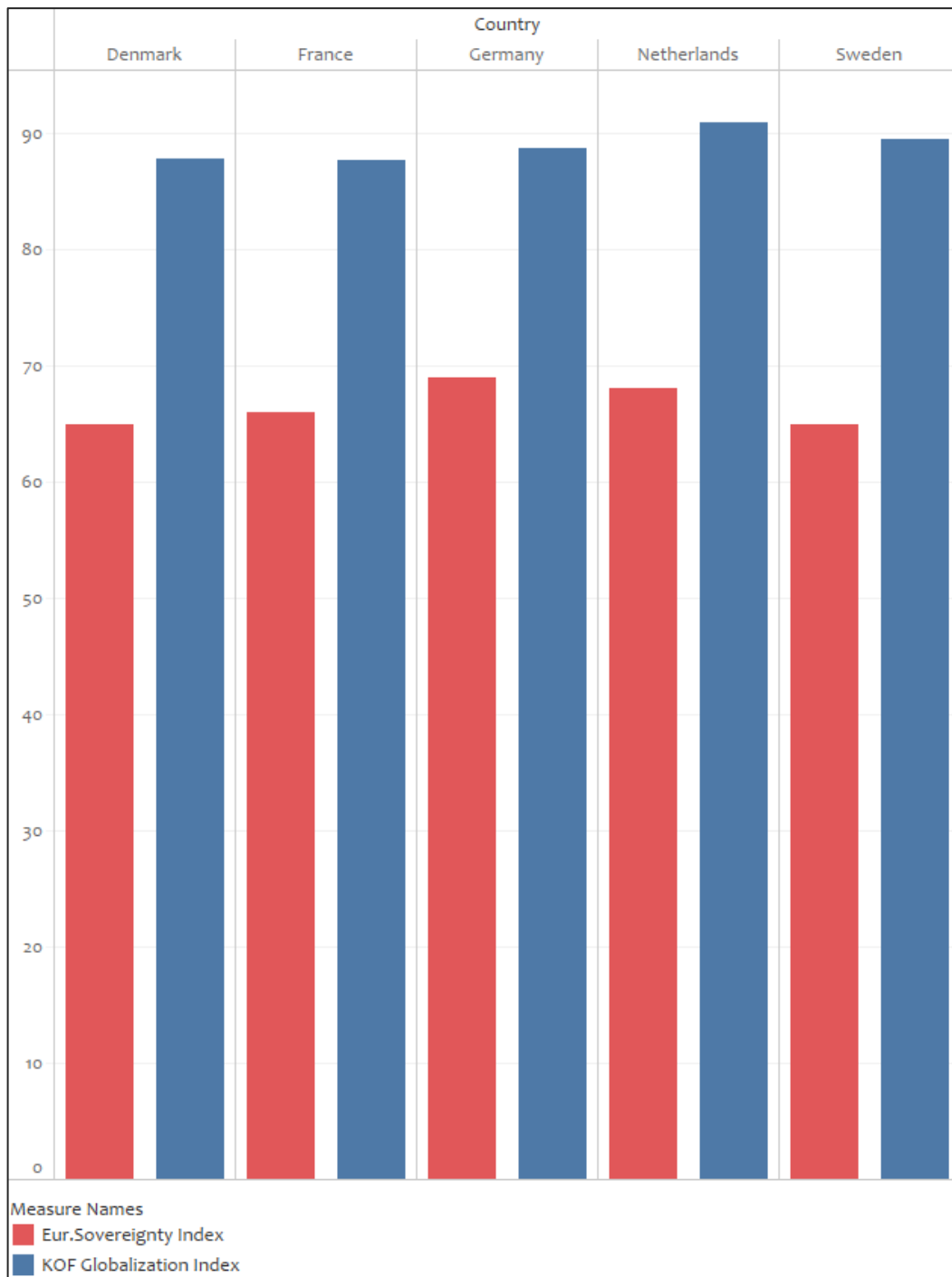
5.3 Σύγκριση του KOF Globalization Index και του European Sovereignty Index

Ο διαχωρισμός των κρατών μελών σε ομάδες που αναφέραμε στην προηγούμενη ενότητα μας είναι ιδιαίτερα χρήσιμος για την σύγκριση του European Sovereignty Index με τον δείκτη παγκοσμιοποίησης (KOF Globalization Index).

Σε πρακτικό επίπεδο, έχουμε τοποθετήσει σε ένα κοινό γράφημα τις επιδόσεις των ομάδων των κρατών μελών στο European Sovereignty Index με τα αντίστοιχα ποσοστά παγκοσμιοποίησής τους. Όπως αναφέραμε και στην ενότητα της μεθοδολογίας, προσαρμόσαμε την κλίμακα του European Sovereignty Index, ώστε να μπορούμε να τους εντάξουμε σε μια ενιαία κλίμακα. Στη συνέχεια παραθέτουμε τους πίνακες με τις αποδόσεις των κρατών στον Ευρωπαϊκό δείκτη από κοινού με αυτόν της παγκοσμιοποίησης.

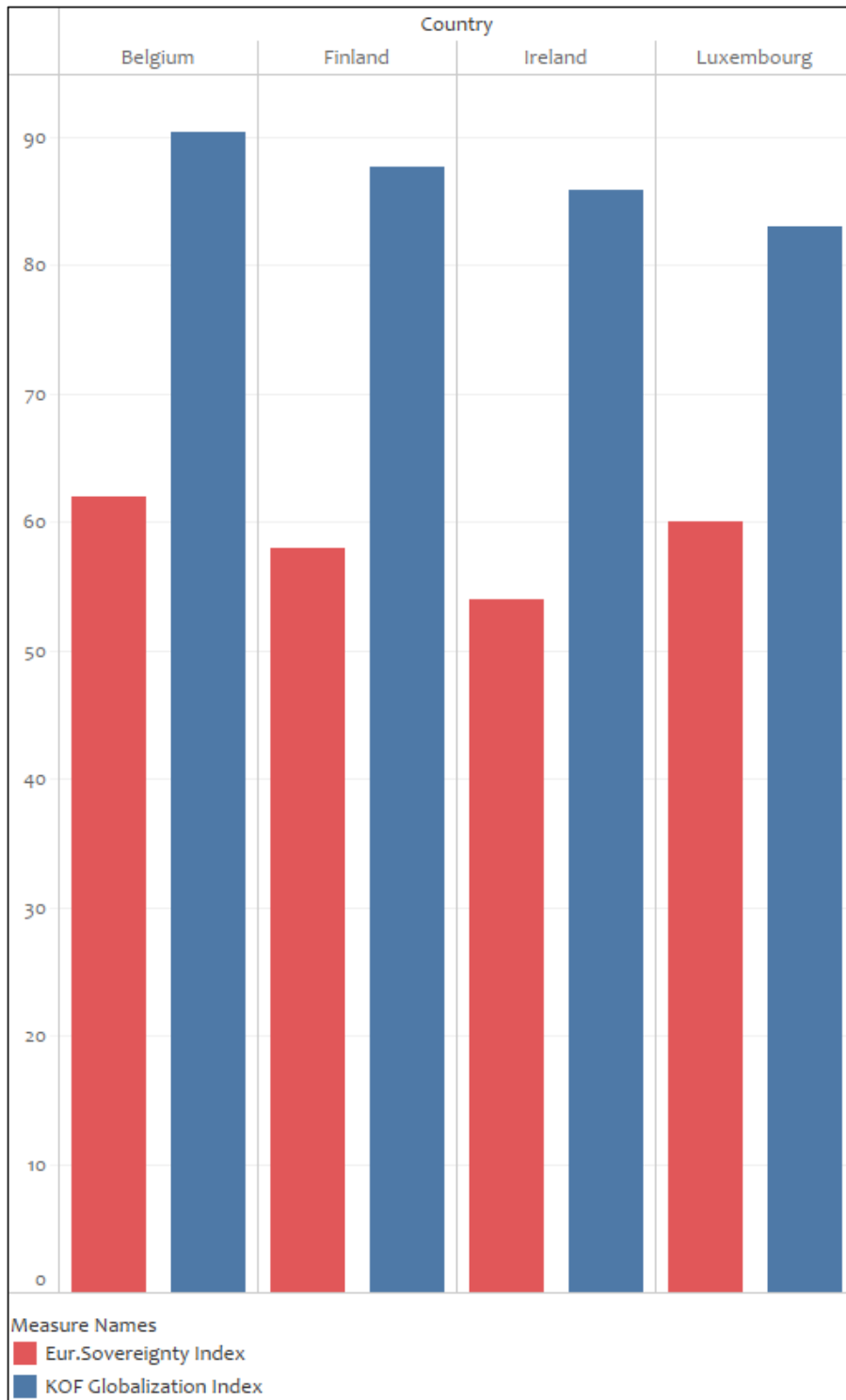
Ως ένα γενικό σχόλιο έχουμε να παρατηρήσουμε ότι με μια πρώτη ματιά οι δύο δείκτες φαίνεται να συμπλέουν. Οι ομάδες των κρατών μελών που αποδίδουν καλύτερα στον ευρωπαϊκό δείκτη τείνουν να έχουν μεγαλύτερα ποσοστά παγκοσμιοποίησης. Αν υπολογίσουμε μάλιστα τον μέσο όρο του KOF Globalization Index τότε προκύπτει 88,90 για τους leaders, 86,91 για τους strivers, 83,35 για τους one hit wonders και 81,75 για τους underperformers.

Με μια προσεχτική ματιά παρατηρούμε όμως «εξαιρέσεις» στον κανόνα αυτόν. Ξεκινώντας από τους leaders, παρατηρούμε μια αρκετά μεγάλη συνοχή – οι υψηλότερες βαθμολογίες και στους δύο δείκτες από όλα τα ευρωπαϊκά κράτη.

Εικόνα 5. 1: Ομάδα των Leaders

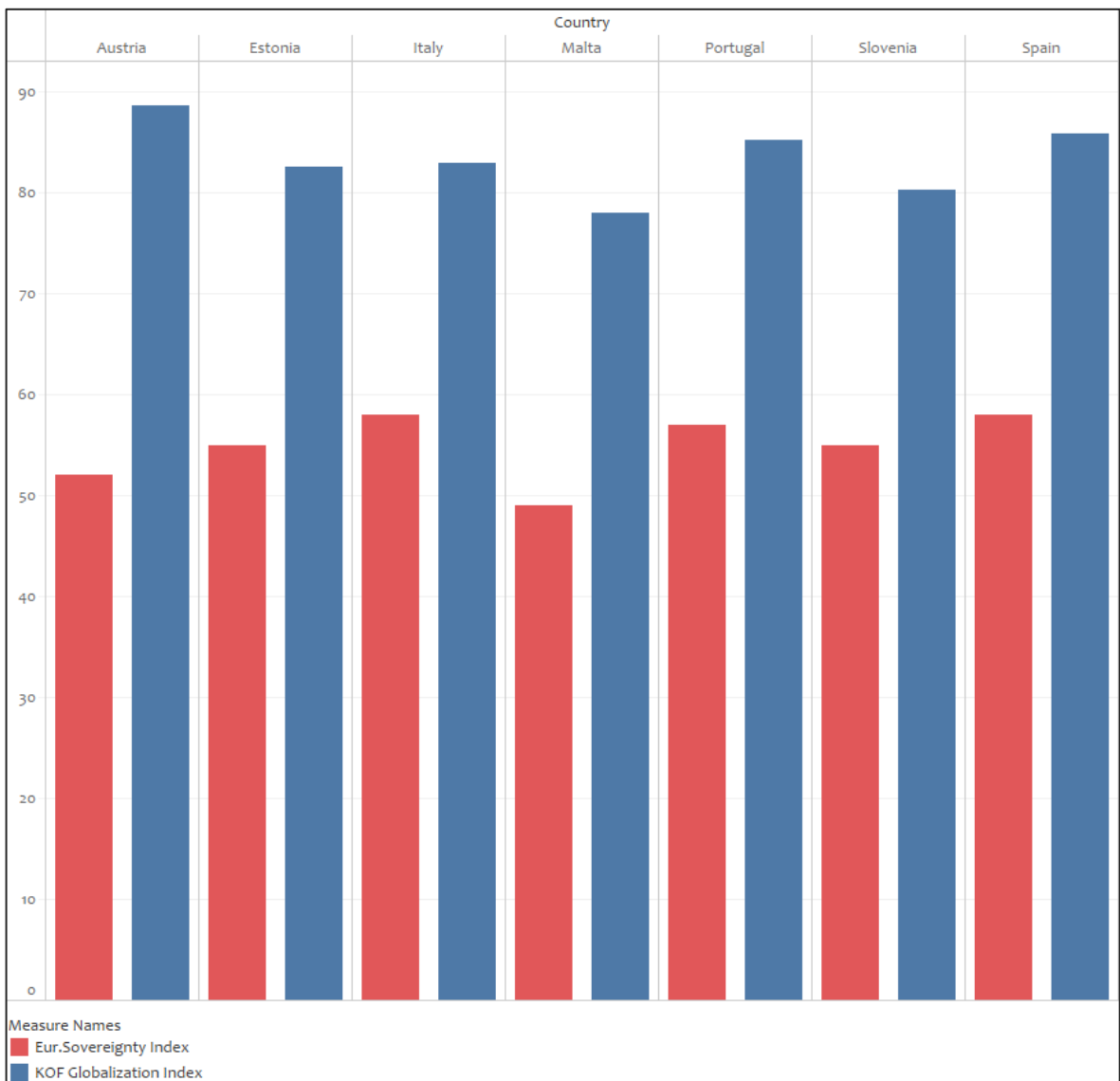
Συνεχίζοντας, στην εξέταση της ομάδας των Strivers έχουμε να παρατηρήσουμε ότι το Βέλγιο έχει πιο υψηλά ποσοστά παγκοσμιοποίησης σε σχέση με την ομάδα του (90,33).

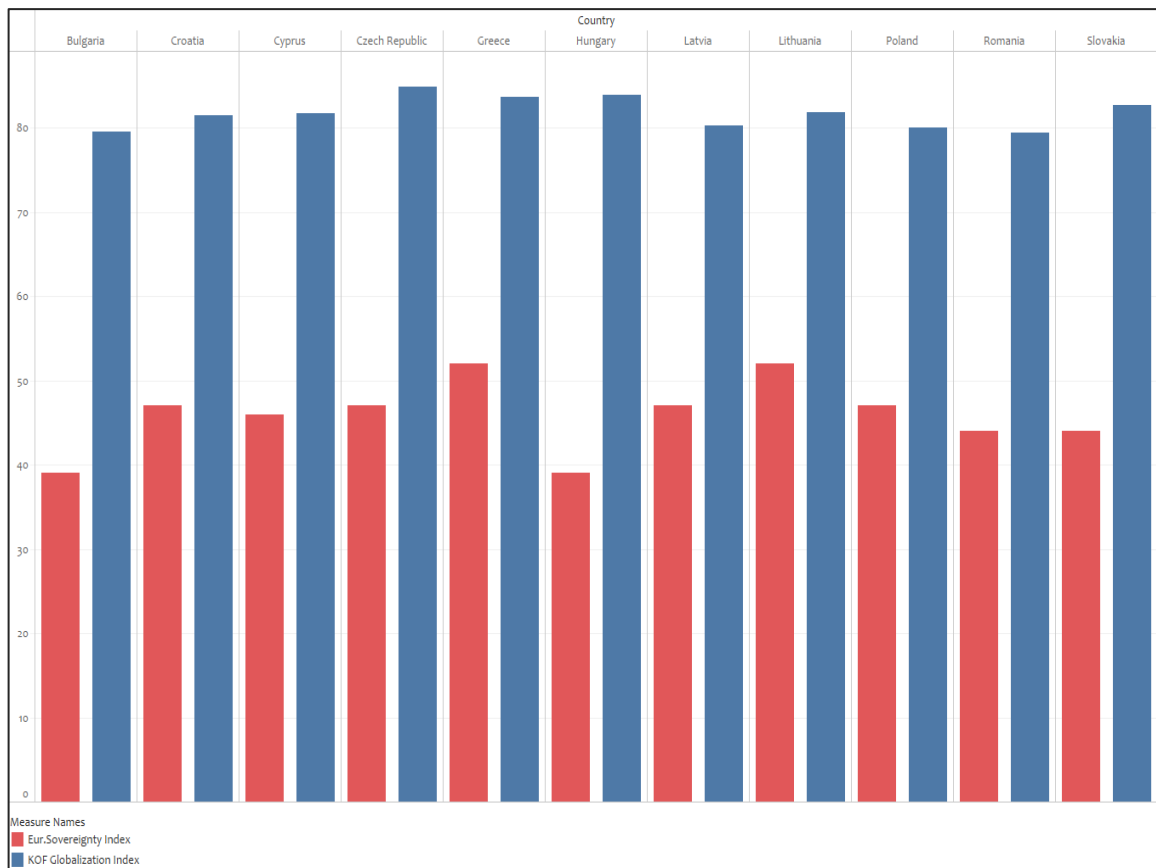
Εικόνα 5. 2: Ομάδα των Strivers

Μάλιστα, είναι η 2^η χώρα σε ποσοστά παγκοσμιοποίησης στην ΕΕ. Αντίστοιχα, το Λουξεμβούργο έχει έναν σχετικά χαμηλότερο δείκτη ΚΟΦ (82,98) έναντι μελών της ομάδας του.

Στην ομάδα των One hit wonders δεν παρατηρούμε κάποιου είδους συνοχή. Έχουμε χώρες με υψηλά ποσοστά παγκοσμιοποίησης: Αυστρία (88,61), Πορτογαλία (85,22) και Ισπανία (85,87). Από την άλλη, έχουμε κράτη όπως η Μάλτα και η Σλοβενία με χαμηλότερα ποσοστά παγκοσμιοποίησης (78,03 και 80,22 αντίστοιχα). Η Μάλτα, μάλιστα, έχει τον χαμηλότερο δείκτη ΚΟΦ από όλα τα ευρωπαϊκά κράτη. Υπάρχει και η «ενδιάμεση» κατηγορία, με κράτη με αρκετά υψηλά ποσοστά παγκοσμιοποίησης (Εσθονία με 82,58, Ιταλία με 82,92).

Εικόνα 5. 3: Ομάδα των One hit wonders

Εικόνα 5. 4: Ομάδα των Underperformers

Τέλος, παρατηρούμε την ομάδα των underperformers, όπου σε γενικές γραμμές τα ποσοστά παγκοσμιοποίησης είναι πιο χαμηλά με εξαιρέσεις την Τσεχία (84,85), την Ουγγαρία (83,83) και την Ελλάδα (83,65).

Η παράθεση των δύο δεικτών σε κοινό γράφημα με γνώμονα τις ομάδες που έχουν δημιουργηθεί από την ανάλυση του European Sovereignty Index μας διευκολύνει στο να εντοπίσουμε την ύπαρξη ή όχι τάσεων μεταξύ των δύο δεικτών. Σε γενικές γραμμές παρατηρούμε ότι η συμμετοχή στην παγκοσμιοποίηση, όπως μαρτυρούν τα ποσοστά του δείκτη, τείνει να είναι υψηλή για όλα τα κράτη, κάτι το οποίο δεν ισχύει στην περίπτωση του Ευρωπαϊκού δείκτη. Όπως είδαμε και νωρίτερα, οι βαθμολογίες των κρατών μελών για τη στήριξη της ευρωπαϊκής ανεξαρτησίας, είναι γενικά μέτριες, ειδικά σε κρίσιμους τομείς όπως η άμυνα, η τεχνολογία και η μετανάστευση.

Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ της συμμετοχής στην παγκοσμιοποίηση και τη στήριξη της ευρωπαϊκής ανεξαρτησίας στη διεθνή σκηνή παρατηρούμε ότι σε γενικές γραμμές φαίνεται να διαγράφεται μια τέτοια τάση. Από την μια πλευρά, παρατηρούμε ότι υπάρχουν κράτη που είναι ενεργά και στα δύο πεδία (Δανία,

Γαλλία, Γερμανία, Κάτω Χώρες και Σουηδία στους leaders) και (Βέλγιο, Φινλανδία, Ιρλανδία στους strivers).

Αντίστοιχα, οι περισσότεροι από τους underperformers παρουσιάζουν χαμηλότερες αποδόσεις και στους δύο δείκτες (Λιθουανία, Κροατία, Λετονία, Πολωνία, Κύπρος, Ρουμανία, Σλοβακία, και Βουλγαρία). Μάλιστα, όλες αυτές οι χώρες εντάχθηκαν πιο πρόσφατα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2004, 2007 και 2013) και ανήκουν γεωγραφικά στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (Βαλτικές χώρες, και τα Βαλκάνια).

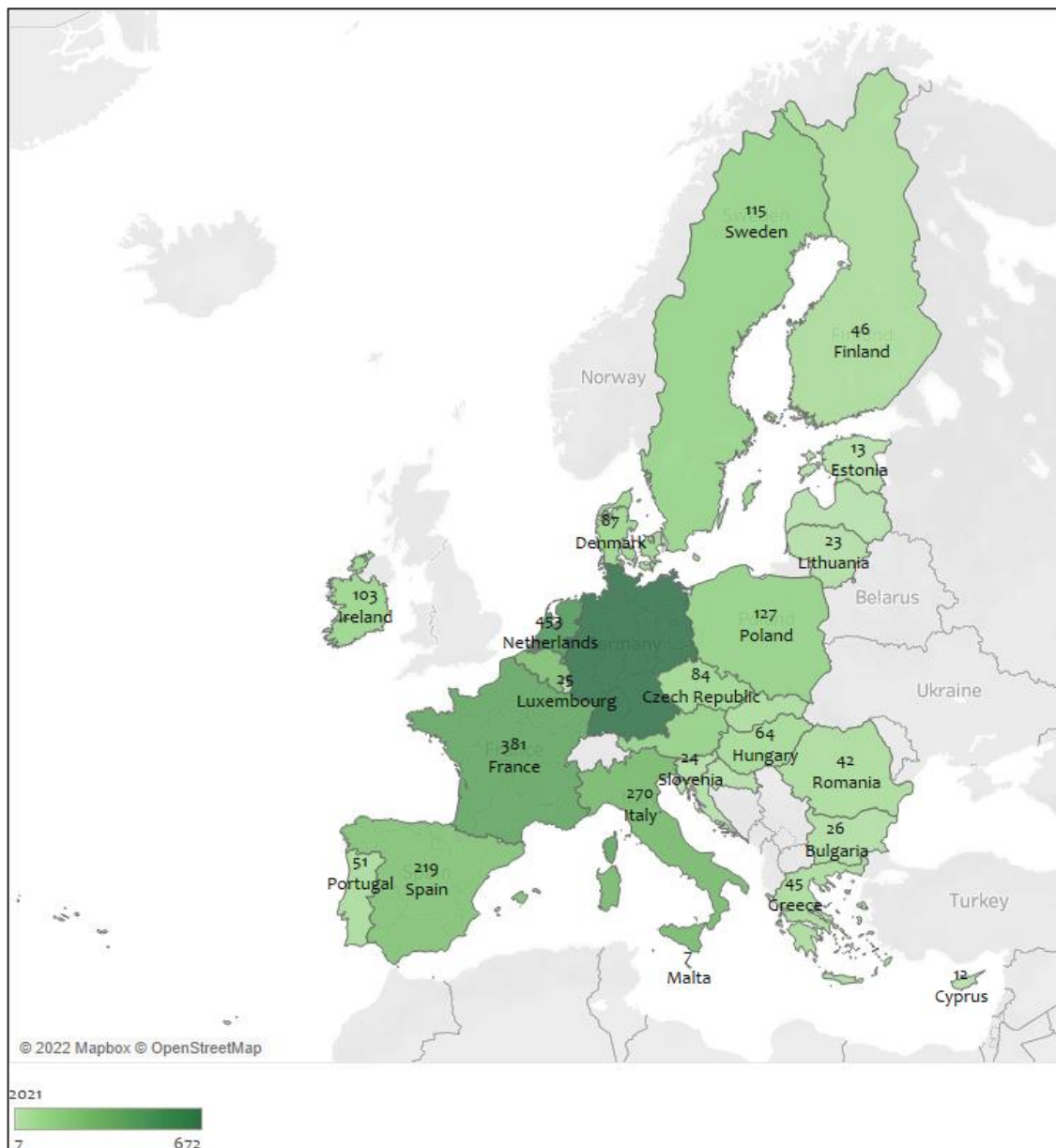
Διαφαίνεται λοιπόν ένας γεωγραφικός διαχωρισμός μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών. Χώρες της Δυτικής Ευρώπης τείνουν να έχουν υψηλότερες βαθμολογίες, ενώ παράλληλα αποτελούν και τα παλιότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1958, 1973, 1995).

Ο κανόνας αυτός δεν είναι απόλυτος όμως, καθώς υπάρχουν κράτη που φαίνεται ότι έχουν σημαντική συμμετοχή στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αυτό γίνεται απαραίτητα στο πλαίσιο ή με στόχο τη στήριξη της ευρωπαϊκής διεθνούς θέσης. Τα κράτη αυτά είναι η Πορτογαλία, η Ελλάδα και η Ισπανία που, ενώ έχουν υψηλά ποσοστά παγκοσμιοποίησης, ανήκουν στις λιγότερο αποδοτικές κατηγορίες του ευρωπαϊκού δείκτη (one hit wonders και underperformers). Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι τα κράτη αυτά αποτελούν παλιότερα μέλη της Ένωσης (1958, 1981 και 1986), και ανήκουν στον λεγόμενο κατά ορισμένους, Ευρωπαϊκό Νότο. Αυτήν την τάση ακολουθούν και άλλα τρία κράτη, που ανήκουν στην Κεντρική Ευρώπη: η Αυστρία, η Τσεχία και η Ουγγαρία.

Τέλος, δεν παρατηρήσαμε κάποια χώρα να διαθέτει συγκριτικά μια αρκετά υψηλή επίδοση στον ευρωπαϊκό δείκτη αλλά ταυτόχρονα ένα πολύ χαμηλότερο ποσοστό παγκοσμιοποίησης. Μια τέτοια χώρα θα μπορούσαμε να πούμε ότι αντιλαμβάνεται κατά κάποιο τρόπο «προστατευτικά» την έννοια της Ένωσης έναντι του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης. Βέβαια, η εξέταση όμως ενός δείκτη για μια μόνο χρονιά και χωρίς κάποια μακροπρόθεσμη σκοπιά, μας δίνει μια αρκετά περιορισμένη ματιά, ώστε να μπορούμε να το διατυπώσουμε σαν ένα έγκυρο συμπέρασμα.

5.4 Παρουσίαση του Elcano European Presence Index και συγκεντρωτικό dashboard

Τέλος, παραθέτουμε τον χάρτη με την απεικόνιση του Elcano European Presence Index. Στην παρακάτω εικόνα, οι χώρες που συγκέντρωσαν μεγαλύτερη βαθμολογία έχουν χρωματιστεί με πιο σκούρο πράσινο χρώμα και όσο αυτή ελαττώνεται, το χρώμα γίνεται πιο ανοιχτό πράσινο.

Εικόνα 5. 5: Απεικόνιση του Elcano European Presence Index

Όπως αναφέραμε και νωρίτερα, καθώς ο δείκτης εκφράζει την «απόλυτη» ισχύ των κρατών, δεν τοποθετείται εύκολα σε κλίμακα με άλλους δείκτες, αλλά πρέπει να απεικονιστεί και να σχολιαστεί ξεχωριστά. Επίσης, ο Elcano European Presence Index μετράει την δυνητική ισχύ των κρατών μελών, αυτήν που μπορούν να ασκήσουν σε περίπτωση που το επιθυμήσουν/ επιδιώξουν.

Η μοναδική χώρα με σκούρο πράσινο χρώμα είναι η Γερμανία με συντριπτική διαφορά έναντι των υπολοίπων χωρών. Έχει συγκεντρώσει 672 πόντους στον δείκτη, ενώ η δεύτερη χώρα στην κατάταξη, οι Κάτω Χώρες 473. Τρίτη έρχεται η Γαλλία (381), 4^η η Ιταλία με 270 πόντους, και 5^ο το Βέλγιο με 239. Πέρα από την πεντάδα αυτή, υπάρχουν τέσσερις ακόμη χώρες με τριψήφιο αριθμό πόντων (Αυστρία (131), Πολωνία (127), Σουηδία (115) και Ιρλανδία (103)). Οι υπόλοιπες είναι κάτω του 100, ενώ έχουμε και χώρα με μονοψήφιο αριθμό (Μάλτα με μόλις 7 πόντους). Παρατηρούμε λοιπόν, μια μεγάλη ανισότητα μεταξύ των κρατών μελών αρχικά μεταξύ των πρώτων στην κατάταξη (Γερμανία, Κάτω Χώρες, Γαλλία, Ιταλία και Βέλγιο) και των τελευταίων (Μάλτα που αναφέραμε νωρίτερα, η Λετονία με 10, η Κύπρος με 12, η Εσθονία με 13 και η Κροατία με 19).

Ο διαχωρισμός που προέκυψε από την ανάλυση του δείκτη παγκοσμιοποίησης και της ευρωπαϊκής ανεξαρτησίας, επιβεβαιώνεται σε κάποιο βαθμό και στον Elcano European Presence Index. Οι τρεις πρώτες χώρες στην κατάταξή του ανήκουν στην ομάδα των Leaders του ευρωπαϊκού δείκτη ανεξαρτησίας. Παρατηρούμε και χώρες των Strivers πιο ψηλά στην κατάταξη (Βέλγιο, Ιρλανδία). Προκύπτει ξανά ότι οι χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης και ταυτόχρονα τα παλαιότερα μέλη της Ένωσης είναι αυτά που είναι σε θέση να κάνουν μεγαλύτερη προβολή ισχύος στην ΕΕ.

Στο σημείο αυτό, την έκπληξη μας κάνει η Πολωνία (με 127 πόντους στον δείκτη), καθώς αποτελεί ένα πιο πρόσφατο μέλος της Ένωσης (2004). Επιβεβαιώνεται ίσως η αντίληψη πως πρόκειται έχει και θα μπορούσε να έχει μια σημαντική θέση στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα χώρα (Jukic, 2022). Τέλος, σχετικά υψηλά βρίσκονται και η Αυστρία, η Ιταλία και η Ισπανία, που από ό,τι φαίνεται, μπορούν δυνητικά να κάνουν προβολή ισχύος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά αυτό δεν συνοδεύεται από κάποιου είδους ηγετική θέση στους υπόλοιπους δείκτες.

Η Γαλλία και η Γερμανία, χώρες που αποτελούν τον βασικό άξονα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, βρίσκονται πολύ κοντά στα ποσοστά παγκοσμιοποίησης και τον ευρωπαϊκό δείκτη ανεξαρτησίας. Η Γερμανία έχει υψηλότερες αποδόσεις στον European Sovereignty Index, ενώ η Γαλλία στον δείκτη παγκοσμιοποίησης. Συνδυαστικά με την διαφορά που έχουν οι δύο χώρες στον Elcano European

Presence Index (672 έναντι 453), θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ίσως ότι η Γερμανία έχει μεγαλύτερη παρουσία στην Ευρώπη, ενώ η Γαλλία στο διεθνές επίπεδο, κάτι που ενδεχομένως να δημιουργεί κάποιου είδους ανισορροπία μεταξύ των δύο κρατών στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Παρατηρούμε ακόμη την ύπαρξη μιας άλλης ανισορροπίας στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Όπως είδαμε, η Γερμανία έχει πολύ μεγαλύτερο σκορ από τις υπόλοιπες μεγάλες χώρες, κάτι που αποτυπώνει, τουλάχιστον βάσει του δείκτη που εξετάζουμε, την μεγάλη της υπεροχή έναντι άλλων κρατών μελών. Η παρατήρηση αυτή μπορεί να ενταχθεί σε μια προβληματική για την ισχύ της Γερμανίας στην Ευρώπη (Ήφαιστος, 2010, pp. 201–253). Τα ευρήματα για την Γερμανία σε γενικές γραμμές παρουσιάζουν την ύπαρξη μιας συνεκτικής κατεύθυνσης· η Γερμανία έχει σημαντική συμμετοχή στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης (όπως αυτό μετριέται με τον δείκτη KOF Globalization) αλλά και ενεργό παρουσία στην ενίσχυση της διεθνούς ευρωπαϊκής θέσης. Όπως αναφέραμε και νωρίτερα, η ισχύς του Elcano European Presence Index, εκφράζει την δυναμική ισχύ του κράτους, και δεν εξετάζει αν και με τι μέσα το κράτος την αξιοποιεί ή όχι. Φαντάζει όμως δύσκολο να σκεφτεί κανείς ένα κράτος με τέτοια υπεροχή να μην την χρησιμοποιεί έστω και σε κάποιο βαθμό υπέρ του. Το ρεαλιστικό παράδειγμα μας έχει δώσει τη θεωρία και τα εργαλεία για την ανάλυση της ανισορροπίας ισχύος μεταξύ κρατών, όταν δεν εφαρμόζονται οι απαραίτητοι εξισορροπητικοί μηχανισμοί.

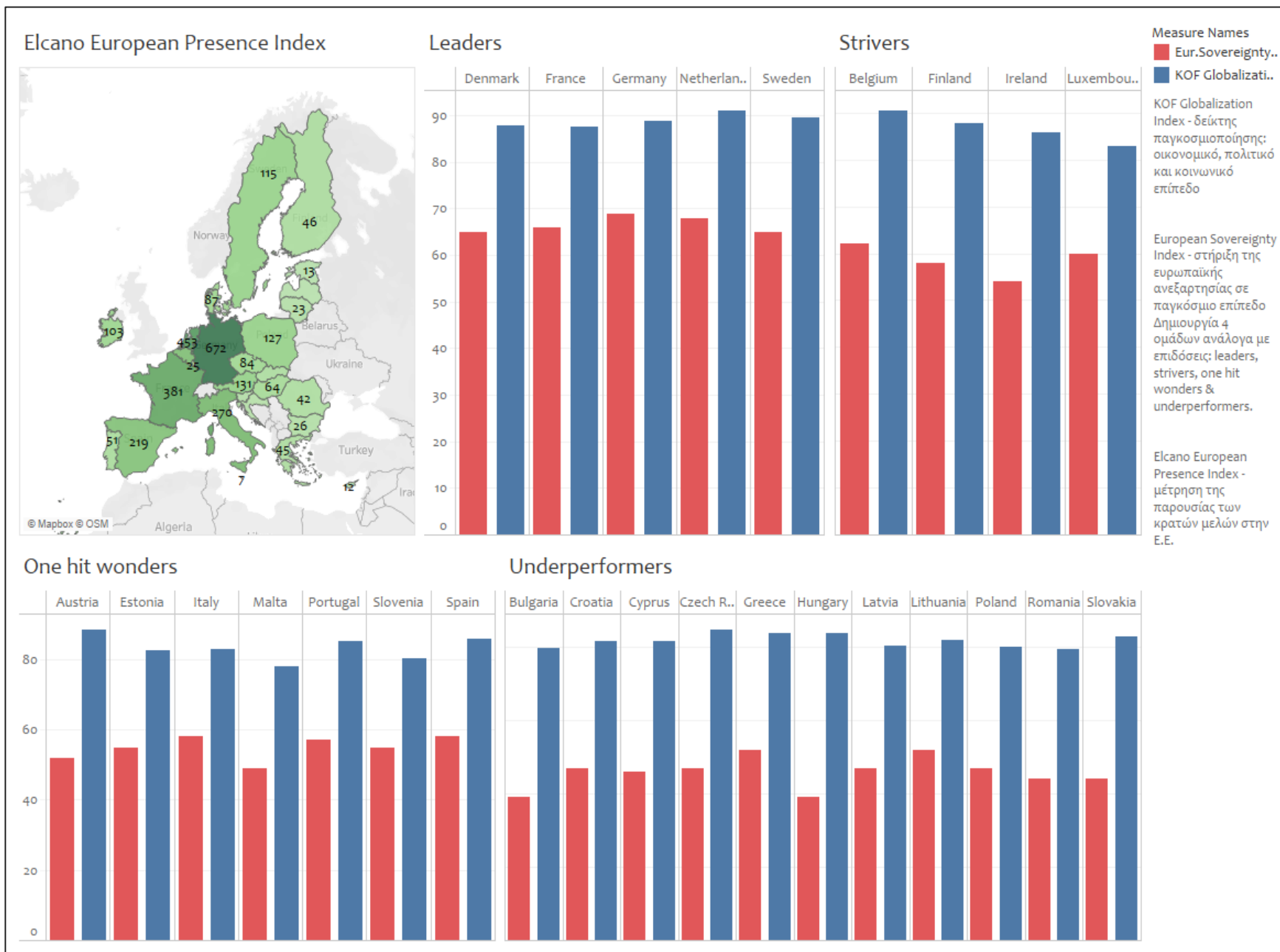
Τέλος, για ερευνητικούς σκοπούς έχουμε κατασκευάσει ένα συγκεντρωτικό dashboard που περιλαμβάνει τα γραφήματα των ομάδων των κρατών μελών, καθώς και τον χάρτη που κατασκευάσαμε. Στόχος μας είναι να τα απεικονίσουμε από κοινού και να γίνει αντιληπτή η ευκολία που παρέχει η χρήση ενός dashboard. Αρχικά, έχουμε μια γενική εικόνα για τα κράτη μέλη της Ένωσης – την ομαδοποίησή τους, τα επίπεδα παγκοσμιοποίησης και τις επιδόσεις στον ευρωπαϊκό δείκτη. Οπτικά, μπορούμε να διακρίνουμε τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των ομάδων – πιο ψηλά στις επιδόσεις οι leaders και οι strivers, και πιο χαμηλά οι one hit wonders και οι underperformers. Ο χάρτης με την απεικόνιση του Elcano πλαισιώνει – και οπτικά πλέον – αυτή τη σύγκριση, και μας δίνει μια άμεση εικόνα για τη κατάσταση στην Ένωση.

Με την κατάλληλη μορφοποίηση, το «κλικ» πάνω σε μια χώρα σε οποιοδήποτε από τα γραφήματα, οδηγεί αυτόματα στο να φιλτραριστούν όλα τα υπόλοιπα γραφήματα, και να έχουμε διαθέσιμες μόνο τις πληροφορίες για τη συγκεκριμένη. Έτσι, μπορεί κάποιος να αντιληφθεί εύκολα τη θέση μιας χώρας στην Ένωση και να συγκρίνει ταυτόχρονα τις επιδόσεις της στους δείκτες. Επίσης, στο πλαίσιο του dashboard μπορούν να προστεθούν σημειώσεις ή/ και επεξήγηση των γραφημάτων

ή οποιοσδήποτε χρήσιμες πληροφορίες, ώστε να διευκολυνθεί η ερμηνεία και διατύπωση συμπερασμάτων.

Όπως γίνεται αντιληπτό, αυτή η ταυτόχρονη απεικόνιση της γενικής εικόνας και της λεπτομέρειας, και η ευκολία εναλλαγής από την μια στην άλλη, είναι ιδιαίτερα χρήσιμα χαρακτηριστικά για όποιον θέλει να αντλήσει άμεσα πληροφορίες, να συγκρίνει και να εξάγει συμπεράσματα, και κατ' επέκταση να λάβει γρήγορα αποφάσεις.

5. 6:
Συγκεντρωτικό
dashboard

6. Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία ασχοληθήκαμε με το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, της ευρωπαϊκής Ένωσης και της μεταξύ τους σχέσης. Ξεκινώντας από το θεωρητικό επίπεδο της βιβλιογραφικής επισκόπησης, δώσαμε – ελπίζουμε με κατανοητό τρόπο – μια γενική εικόνα και για τις δύο έννοιες και τους τρόπους και τις μεθόδους που έχουν ερευνηθεί. Στη συνέχεια, παρουσιάσαμε εκτενώς τους δείκτες αναφοράς μας και τους συγκρίναμε με την κατασκευή dashboards. Με αυτόν τον τρόπο, καταλήξαμε σε συγκεκριμένα συμπεράσματα για την Ένωση αλλά και αναδείξαμε την χρησιμότητα των dashboards και εν γένει της περιγραφικής στατιστικής για την πλαισίωση πιο θεωρητικών ή/ πολιτικών αναλύσεων.

Τα συμπεράσματά μας, μπορούμε να πούμε ότι επιβεβαιώνουν σε σημαντικό βαθμό προσεγγίσεις που τονίζουν την ύπαρξη διαφοροποιήσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης. Στην κορυφή αναδείχθηκαν κράτη της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης ενώ στις χαμηλότερες θέσεις κράτη της Κεντρικής και Νότιας Ευρώπης. Ταυτόχρονα, τα πιο ανίσχυρα κράτη είναι ταυτόχρονα τα πιο πρόσφατα κράτη μέλη της Ένωσης. Ειδικά αν εξετάσουμε ότι όλα τα κράτη των κύκλων διεύρυνσης του 2004 και 2007 ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία, μας γεννιούνται εύλογα αμφιβολίες για την ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας και την αποτελεσματικότητά της. Η μεγάλη αύξηση της ανισότητας στην Ένωση μετά τις διευρύνσεις αυτές δεν έχει μείνει απαρατήρητη στη βιβλιογραφία (Petraikos, G. et al., 2016).

Οι περιορισμοί της εργασίας αφορούν καταρχάς στην επιλογή των δεικτών. Όπως αναφέραμε και σε προηγούμενη ενότητα, οι ποσοτικές μετρήσεις της παγκοσμιοποίησης είναι πολύ διαδεδομένες και πολύ περισσότερες από αυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η επιλογή του KOF Globalization Index έγινε με βάση τη διαδεδομένη χρήση του στη βιβλιογραφία, και την ολιστική προσέγγιση του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης. Επίσης, ο KOF Globalization Index έχει ανανεωθεί και ανασυνταχθεί μέσα στα χρόνια (Gygli et al., 2019). Υπάρχει όμως αρκετή βιβλιογραφία που αμφισβητεί είτε ασκεί κριτική στη μεθοδολογία και τη χρήση του δείκτη (Gozgor, 2018; Gygli et al., 2019).

Οι δύο ευρωπαϊκοί δείκτες αντίστοιχα δεν έχουν ερευνηθεί σε τέτοιο βαθμό και δεν υπάρχει κάποιου είδους ανατροφοδότηση για τη χρησιμότητα και την αξιοπιστία τους. Μάλιστα, ο European Sovereignty Index πρωτοδημοσιεύτηκε φέτος, οπότε μας στερείται η δυνατότητα να πραγματοποιήσουμε συγκρίσεις μεταξύ των δύο δεικτών σε μακροχρόνια βάση, κάτι που να μας έδινε μια εικόνα για τις μακροχρόνιες τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Για να γίνει σαφές, σε καμία περίπτωση δεν αμφισβητούμε τους συντάχτες των ευρωπαϊκών δεικτών ούτε τη μεθοδολογία που ακολούθησαν. Επισημαίνουμε όμως τη διαφορά καταρχάς στο εύρος των θεμάτων που καλύπτουν οι δείκτες (οι δείκτες παγκοσμιοποίησης καλύπτουν το φαινόμενο σε ένα γενικό επίπεδο, είτε σε επιμέρους τομείς π.χ. περιβάλλον, καινοτομία, προστασία περιβάλλοντος, ενώ οι ευρωπαϊκοί αφορούν στο οικονομικό τομέα ή είναι γενικού περιεχομένου αλλά είναι σαφέστατα πολύ λιγότεροι) και σε δεύτερο επίπεδο, στον μη έλεγχο και αξιολόγησή των ευρωπαϊκών δεικτών (για μια ενδεχόμενη βελτίωση). Οι δείκτες παγκοσμιοποίησης σίγουρα έχουν αντέξει την δοκιμασία του χρόνου και της ακαδημαϊκής κοινότητας και έχουν υπάρξει τροποποιήσεις με στόχο την πιο ολοκληρωμένη αποτύπωση του φαινομένου. Η έλλειψη που παρατηρείται στο πεδίο της ποσοτικής εκτίμησης της ευρωπαϊκής ενοποίησης παρουσιάζει σίγουρα ενδιαφέρον και προοπτική για μελλοντική διερεύνηση.

Συνεχίζοντας, δεδομένου της ποικιλομορφίας των δεικτών παγκοσμιοποίησης, κάποιος ερευνητής θα μπορούσε να επιλέξει έναν άλλον δείκτη και να οδηγηθεί τελικά σε διαφορετικά συμπεράσματα από τα δικά μας. Επίσης, όπως αναφέραμε στην ενότητα της μεθοδολογίας η ίδια η χρήση των dashboards φέρνει περιορισμούς με την σειρά της και πρέπει να τα χρησιμοποιούμε με κριτική σκέψη.

Τέλος, είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι και τα δύο φαινόμενα εξελίσσονται, είναι δυναμικές διαδικασίες που αλληλοεπιδρούν τόσο μεταξύ τους όσο και με άλλους δρώντες. Το επίπεδο της παγκοσμιοποίησης των ευρωπαϊκών κρατών δεν είναι δεδομένο – στην αναφορά του Elcano Global Presence Index αναφέρεται ότι η παγκόσμια παρουσία των ευρωπαϊκών κρατών φθίνει τα τελευταία χρόνια (García & Olivie, 2022, pp. 17–26). Επίσης, τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μια αβεβαιότητα σχετικά με το μέλλον της παγκοσμιοποίησης. Υπάρχουν δείγματα γραφής για τις προσπάθειες μείωσης των αλληλεξαρτήσεων – αποπαγκοσμιοποίηση – σε παγκόσμιο επίπεδο, οι οποίες ξεκίνησαν μετά την κρίση του 2008 (García-Herrero, 2019; Kornprobst, & Wallace, 2021). Η πανδημία και ο πόλεμος στην Ουκρανία έχουν επιδεινώσει αυτές τις τάσεις (Γκότσης, 2022, pages 7–8). Έτσι, ανάγονται – για ορισμένους αναλυτές – η τοπικοποίηση και η περιφερειοποίηση ως απάντηση στην αποδυνάμωση του παγκόσμιας αλληλεπίδρασης (Harley, 2022).

Αντίστοιχα, συνθήκες και προκλήσεις στην ευρωπαϊκή ήπειρο όπως η αύξηση αμυντικών δαπανών κρατών μελών, ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι ανακατατάξεις που έχει επιφέρει, η ενδεχόμενη διεύρυνση της Ένωσης με την υποδοχή Βαλκανικών κρατών, η συμπεριφορά της Τουρκίας προς την Ευρώπη, η στάση των ΗΠΑ, η άνοδος της Κίνας και οι πολιτικές της Γερμανίας μπορεί να επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα και κατ' επέκταση να προκαλέσουν αυξομειώσεις στους δείκτες αναφοράς μας. Έτσι, ενδέχεται να αλλάξει σημαντικά όχι μόνο ο κόσμος αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επί του παρόντος όμως, η εργασία έχει ως στόχο να αποτυπώσει τους δείκτες και να συνεισφέρει στην κατανόηση της σχέσης της ευρωπαϊκής ενοποίησης με το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, όπως παρουσιάζονται τώρα. Η διατύπωση γενικών συμπερασμάτων για τα δύο φαινόμενα και τη σχέση μεταξύ τους, αποκλειστικά βάσει της σύγκρισης των δεικτών, υπερβαίνει τους σκοπούς της παρούσας εργασίας. Όπως είδαμε, ο ευρωπαϊκός δείκτης αποτελεί μια νέα προσθήκη στην ποσοτική εκτίμηση της ευρωπαϊκής ενοποίησης και ως εκ τούτου, μια μακροπρόθεσμη οπτική δεν μπορεί να δοθεί. Ευελπιστούμε όμως ότι η προσέγγισή μας θα αποτελέσει έναυσμα για την περαιτέρω ποσοτική διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της παγκοσμιοποίησης και της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Κατάλογος Πηγών

- Baylis, J., Smith, S., & Owens, P. (Eds.). (2013). *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations* (5th edition). Oxford University Press.
- Brath, R., & Peters, M. (2004, October). Dashboard Design: Why is Dashboard design important. *DNReview*, 77–80.
- Califano, A., & Gasperin, S. (2019). Multi-speed Europe is already there: Catching up and falling behind. *Structural Change and Economic Dynamics*, 51, 152–167. <https://doi.org/10.1016/j.strueco.2019.08.009>
- Denis, C., Morrow, K. M., & Roger, W. (2006). Globalisation: Trends, issues and macro implications for the EU. In *European Economy—Economic Papers 2008—2015* (No. 254; European Economy - Economic Papers 2008 - 2015). Directorate General Economic and Financial Affairs (DG ECFIN), European Commission. <https://ideas.repec.org/p/euf/ecopap/0254.html>
- Dreher, A., Van Boxem, L., Martens, P., & Gaston, N. (2010). Measuring Globalization – Opening the Black Box. A Critical Analysis of Globalization Indices. *Journal of Globalization Studies*, 1(1), 166–185.
- Eckerson, W. W. (2010). *Performance Dashboards: Measuring, Monitoring, and Managing Your Business* (2η). Wiley.
- EU-Index. (n.d.). *Indicators – EU-Index*. Retrieved 26 September 2022, from http://www.eu-index.uni-goettingen.de/?page_id=231
- European Parliament. (2019, June 18). *Facts: The benefits of economic globalisation in Europe*. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20190603STO53520/facts-the-benefits-of-economic-globalisation-in-europe>
- Eurostat. (n.d.). *Overview—Euro-indicators*. Retrieved 26 September 2022, from <https://ec.europa.eu/eurostat/web/euro-indicators>
- Everts, J. (2020). The dashboard pandemic. *Dialogues in Human Geography*, 10(2), 260–264. <https://doi.org/10.1177/2043820620935>
- Ganapati, S. (2011). *Use of Dashboards in Government* (pp. 6–35). IBM Center for The Business of Government.

- Garcia, M., & Olivieri, Liana. (2022). *Elcano Global Presence Index 2022* (pp. 1–46) [Report]. Real Instituto Elcano.
- García-Herrero, A. (2019). From Globalization to Deglobalization: Zooming Into Trade. *Las Claves de La Globalización 4.0*.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.3496563>
- Gnesotto, N. (2013). *Europe and Globalisation: The dangers and the assets* (European Issues N°296, pp. 1–2). Fondation Robert Schuman. <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0296-europe-and-globalisation-dangers-and-assets>
- Gonçalves, A. (2017). Dashboards. In *Social Media Analytics Strategy* (pp. 187–211). Appress.
- Gordon, P. H. (2004, November). Globalization: Europe’s Wary Embrace. *Brookings*.
<https://www.brookings.edu/articles/globalization-europes-wary-embrace/>
- Gozgor, G. (2018). Robustness of the KOF index of economic globalisation. *The World Economy*, 41(2), 414–430. <https://doi.org/10.1111/twec.12546>
- Gygli, S., Potrafke, N., Sturm, J.-E., & Haelg, F. (2019). The KOF Globalisation Index – revisited. *The Review of International Organizations*, 14, 543–574.
- Harley, F. (2022). *Globalisation: Are we in a period of evolution?*
<https://www.knightfrank.com/research/article/2022-05-23-globalisation-are-we-in-a-period-of-evolution>
- Hayward, E. (2022, February 15). The Starter Guide to Dashboards. *Klipfolio*.
<https://www.klipfolio.com/blog/starter-guide-to-dashboards#WhatDashboard>
- Hooghe, L., & Marks, G. (2019). Grand theories of European integration in the twenty-first century. *Journal of European Public Policy*, 26(8), 1113–1113.
<https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1569711>
- In-depth reviews of strategic areas for Europe’s interests*. (2021). [Report]. Commission Staff Working Document.
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy/depth-reviews-strategic-areas-europes-interests_en
- Jacoby, W., & Meunier, S. (2010). Europe and the management of globalization. *Journal of European Public Policy*, 17(3), 299–317.
<https://doi.org/10.1080/13501761003662107>
- Jukic, L. I. (2022, April). *How Poland Became a Major European Player*. New Lines Institute for Strategy and Policy. <https://newlinesinstitute.org/state-resilience-and-fragility/how-poland-became-a-major-european-player/>

- König, J., & Ohr, R. (2013). Different Efforts in European Economic Integration: Implications of the EU Index. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 51(6), 1074–1090. <https://doi.org/10.1111/jcms.12058>
- Kornprobst, M., & Wallace, J. (2021, October 18). *What is deglobalization?* Chatham House – International Affairs Think Tank. <https://www.chathamhouse.org/2021/10/what-deglobalization>
- Koutsoukis, N.-S. (2015). Global Political Economy Clusters: The World as Perceived through Black-box Data Analysis of Proxy Country Rankings and Indicators. *Procedia Economics and Finance*, 33, 18–45. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01691-3](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01691-3)
- Ladi, S. (2006). *Globalization and Europeanization: Analysing change* (pp. 3–15). Institut Barcelona d’Estudis Internacionals.
- Mackenzie, C. (2022, March 22). Seven European nations have increased defense budgets in one month. Who will be next? *Breaking Defense*. <https://breakingdefense.com/2022/03/seven-european-nations-have-increased-defense-budgets-in-one-month-who-will-be-next/>
- Marcus, A. (2015). Dashboards in Your Future. In *Marcus, HCI and User-Experience Design* (1st ed., pp. 193–198). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4471-6744-0_24
- Mastrostefano, M., Poelman, H., & Dijkstra, L. (2009). *Globalisation Challenges for European Regions* (pp. 1–24) [Background Document]. Commission of the European Communities.
- Milward, A. (1999). *The European Rescue of the Nation State* (2nd ed.). Routledge. <https://www.routledge.com/The-European-Rescue-of-the-Nation-State/Milward/p/book/9780415216296>
- Miron, D., & Holobiuc, A.-M. (2020). Multi-speed Europe? An Analysis of the Real Convergence within the European Union. *KnE Social Sciences*. <https://doi.org/10.18502/kss.v4i1.5980>
- Moravcsik, Andrew. (1994). *Why the European Union Strengthens the State: Domestic Politics and International Cooperation*. CES Working Paper, no. 52, 1994 (pp. 2–64) [Working Paper]. <http://aei.pitt.edu/9151/>
- National Geographic. (2022). *GIS (Geographic Information System)*. <https://education.nationalgeographic.org/resource/geographic-information-system-gis>
- Petrakos, G., Tsiapa, M., & Kallioras, D. (2016). Regional inequalities in the European Neighborhood Policy countries: The effects of growth and integration. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 34((4)), 698–716. <https://doi.org/10.1177/0263774X15614730>

- Pettit, C., & Leao, S. Z. (2017). Dashboard. In L. A. Schintler & C. L. McNeely (Eds.), *Encyclopedia of Big Data* (pp. 1–6). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-32001-4_295-1
- Potrafke, N. (2015). The Evidence on Globalisation. *The World Economy*, 38(3), 509–552.
- Rae, D., & Sollie, M. (2007). *Globalisation and the European Union: Which Countries are Best Placed to Cope?* OECD. <https://doi.org/10.1787/038471381552>
- R.F. Al-Rodhan, N., & Stoudmann, G. (2006). *Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and a Proposed Definition* (pp. 3–4). Geneva Centre for Security Policy (GCSP).
- Rosamond, B. (2000). *Theories of European Integration* (2000th edition). Palgrave.
- Rosamond, B. (2002a). *Globalisation and the European Union* (pp. 2–11) [National Europe Centre Paper]. Australian National University.
- Rosamond, B. (2002b). Imagining the European Economy: ‘Competitiveness’ and the Social Construction of ‘Europe’ as an Economic Space. *New Political Economy*, 7(2), 157–177. <https://doi.org/10.1080/13563460220138826>
- Saurugger, S. (2013). *Theoretical Approaches to European Integration* (2014th edition). Red Globe Press.
- Shapiro, J. (2017). 3 Ways Data Dashboards Can Mislead You. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/2017/01/3-ways-data-dashboards-can-mislead-you>
- The Elcano Royal Institute. (n.d.-a). *What is the Elcano Global Presence Index? Definition*. Retrieved 1 October 2022, from <https://www.globalpresence.realinstitutoelcano.org/en/about>
- The Elcano Royal Institute. (n.d.-b). *What is the Elcano Global Presence Index? Structure*. Retrieved 1 October 2022, from <https://www.globalpresence.realinstitutoelcano.org/en/structure>
- Velcu-Laitinen, O., & Yigitbasioglu, O. M. (2012). The Use of Dashboards in Performance Management: Evidence from Sales Managers. *The International Journal of Digital Accounting Research*, 12, 39–58.
- Wach, K. (2014). Internationalisation and Globalisation as the Wider Context of Europeanisation Processes from the Macro- and Microeconomic Perspective. *Horizons of Politics*, 5(10), 11–30.
- Wallace, H. (2000). Europeanisation and Globalisation: Complementary or Contradictory Trends? *New Political Economy*, 5(3), 369–382. <https://doi.org/10.1080/713687780>

- Wincott, D. (2000). Globalization and European Integration. In C. Hay & D. Marsh (Eds.), *Demystifying Globalization* (1st ed., pp. 168–190). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9780230554504_8
- Zerka, P., & Puglierin, J. (2022, June). *European Sovereignty Index*. European Council on Foreign Relations. <https://ecfr.eu/special/sovereignty-index/#by-terrain>
- Γκότσης, Χ. (2022). Παγκοσμιοποίηση: Σε φάση αποδόμησης ή ανασύνταξης; *naftemporiki.gr*. <https://m.naftemporiki.gr/story/1856818/pagkosmioiioiisi-se-fasi-apodomisis-i-anasuntaksis>
- Ήφαιστος, Π. (2010). Γερμανία :Διεθνείς σχέσεις και ευρωπαϊκή πολιτική. Από τον Μπίσμαρκ μέχρι την επανένωση. In *Διπλωματία και στρατηγική των μεγάλων Ευρωπαϊκών δυνάμεων Γαλλίας, Γερμανίας, Μεγάλης Βρετανίας* (9η, pp. 201–253). Ποιότητα.
- Ο ψηφιακός χάρτης της Γης. (2012). *Καθημερινή*. <https://www.kathimerini.gr/life/technology/77280/o-psifiakos-chartis-tis-gis/>

Παράρτημα

Παράρτημα Α: Δεδομένα για τα dashboards

Country group	Country	European Sovereignty Index	Adjusted European Sovereignty Index	KOF Globalization Index
Leaders	Denmark	6,5	65,00	87,80
	France	6,6	66,00	87,63
	Germany	6,9	69,00	88,73
	Netherlands	6,8	68,00	90,91
	Sweden	6,5	65,00	89,44
Strivers	Belgium	6,2	62,00	90,33
	Finland	5,8	58,00	87,68
	Ireland	5,4	54,00	85,75
	Luxembourg	6,0	60,00	82,98
One hit wonders	Austria	5,2	52,00	88,61
	Estonia	5,5	55,00	82,58
	Italy	5,8	58,00	82,92
	Malta	4,9	49,00	78,03
	Portugal	5,7	57,00	85,22
	Slovenia	5,5	55,00	80,22
	Spain	5,8	58,00	85,87
Underperformers	Bulgaria	3,9	39,00	79,56
	Croatia	4,7	47,00	81,49
	Cyprus	4,6	46,00	81,64
	Czech Republic	4,7	47,00	84,85
	Greece	5,2	52,00	83,65
	Hungary	3,9	39,00	83,83
	Latvia	4,7	47,00	80,19
	Lithuania	5,2	52,00	81,83
	Poland	4,7	47,00	80,02
	Romania	4,4	44,00	79,44
	Slovakia	4,4	44,00	82,71

Παράρτημα Β: Δεδομένα για την απεικόνιση
του Elcano European Presence Index

Country	Elcano European Presence Index
Austria	131
Belgium	239
Bulgaria	26
Croatia	19
Cyprus	12
Czech Republic	84
Denmark	87
Estonia	13
Finland	46
France	381
Germany	672
Greece	45
Hungary	64
Ireland	103
Italy	270
Latvia	10
Lithuania	23
Luxembourg	25
Malta	7
Netherlands	453
Poland	127
Portugal	51
Romania	42
Slovakia	41
Slovenia	24
Spain	219
Sweden	115